

המכללה האקדמית תל-חי

החוג לעבודה סוציאלית

העברה בין דורית והקשר בין יחסי

הורה-ילד להורות אקטיבית

בקרב משפחות הקשת

מוגש במסגרת הקורס : סמינר מחקר בתחום המשפחה

מגישים :

רעות וולך

אביתר תמיר

ענבר מדני

מנחה : ד"ר הדס דורון

מתרגלת: עדי שרעבי-נוב

אוגוסט 2011

תוכן העניינים

1-2.....	תקציר
3-24.....	חלק 1- סקירת ספרות תיאורטית ומחקרית
3-11.....	פרק א': קשר הורה-ילד במשפחות עם ילד חד מיני
3-4.....	א. 1. מקור הנטייה המינית- תורשה מול סביבה
4-6.....	א. 2. התנהגות מגדרית לא טיפוסית בילדות
6-9.....	א. 3. "היציאה מהארון" בהקשר המשפחתי
9-10.....	א. 4. קשר הורה-ילד לאחר היציאה מהארון
10-11.....	א. 5. קבלת ההורים את מערכת היחסים הזוגית של הילד
12-19.....	פרק ב': הורות חד מינית
12.....	ב. 1. נישואים חד מיניים
12-14.....	ב. 2. הורות חד מינית
14-15.....	ב. 2. 1. הורות הומוסקסואלית
15-16.....	ב. 2. 2. הורות לסבית
17-19.....	ב. 3. סטיגמה
20-24.....	פרק ג': סקירה תיאורטית ומחקרית של משתני המחקר
20.....	ג. 1. סגנונות הורות
21.....	ג. 1. 1. סגנונות הורות- מחקרים הנוגעים להתפתחות הילד
21.....	ג. 1. 2. הקשר בין סגנונות הורות לקבלת הנטייה החד מינית של הילד
21-22.....	ג. 2. דפוסי הורות- מדדי קרבה ואוטונומיה
22.....	ג. 1. 2. 1. דפוסי הורות- מחקרים הנוגעים להתפתחות הילד
22-23.....	ג. 3. העברה בין דורית
23-24.....	ג. 1. 3. 1. העברה בין דורית של סגנונות הורות
24.....	השערות המחקר
25-28.....	חלק 2- שיטת המחקר
25.....	אוכלוסיית המחקר
26-27.....	כלי המחקר

28.....	הליך המחקר
29-35.....	חלק 3- ממצאים
29-30.....	נתונים תיאוריים של אוכלוסיית המחקר
31-33.....	בדיקת השערות
34-35.....	ממצאים נוספים
36-42.....	חלק 4- דיון
36-40.....	דיון ומסקנות
40-41.....	מגבלות המחקר
42	הערכת המחקר והצעות להמשך
43-49.....	מקורות
50-60.....	נספחים

תקציר

בשנת 1868 קרל מ. קרבטני טבע לראשונה את המונח "הומוסקסואליות"¹ בחברה המערבית (Lubbe, 2008). הטרוסקסואליות נחשבה בעבר לפועל יוצא של חיים נורמאליים ובריאים מבחינה פסיכולוגית והתפתחותית, בעוד הומוסקסואליות נחשבה כפתולוגיה שחורגת מהנורמה המקובלת (שם). ההתייחסות המחקרית הראשונה לתופעת ההומוסקסואליות החלה בזווית ראייה זהה הרואה בה פתולוגיה הניתנת לריפוי. בשנת 1973, לאחר שהושגה הסכמה להוציא את הערך "הומוסקסואליות" מה DSM, נפתח נתיב חדש לחקר ההומוסקסואליות (אורן, 2006; אבירם, 2011). עד כה נחקרו בעיקר נושאים כמו: היציאה מהארון, זוגיות והורות חד מינית, בדגש על בחירת מודלים להורות ועל השפעת ההורות על הילדים הגדלים בתא החד מיני. דגש על חווית ההורות טרם ניתן בשדה המחקרי. כיום יש יותר פתיחות וקבלה לחד מיניות בתרבויות פופולאריות מה שמשקף בעיקר באמצעי התקשורת השונים. זוהי מגמה חדשה שהפציעה רק בשני העשורים האחרונים (אורן, 2006; Lubbe, 2008).

המחקר הנוכחי מחדש ומוסיף על המחקר הקיים, בכך שהוא עוסק בהעברה בין דורית של סגנונות ודפוסי הורות ובודק את חווייתו של ההורה החד מיני במשפחת המוצא ובמשפחתו הנוכחית. סקירת הספרות עוסקת בחלקה הראשון בקשר הורה- ילד במשפחות עם ילדים חד מיניים ובחלקה השני, בהורות האקטיבית של הורים חד מיניים ובסטיגמה המתקיימת לגבי אוכלוסייה זו. הפרק השלישי סוקר בקצרה את משתני המחקר.

השערות המחקר טענו כי קיים קשר בין העברה בין דורית לבין אוריינטציה מינית וכמו כן, כי מתקיימים הבדלים בין אוכלוסיית המחקר לקבוצת הביקורת בסגנונות ודפוסי ההורות אותם חוו במשפחת המוצא. המחקר דגם 76 נבדקים, 29 גברים ו-47 נשים, כולם הורים לילדים מתחת לגיל 18. קבוצת המחקר כללה 38 נבדקים (50%) בעלי אוריינטציה מינית הומוסקסואלית וקבוצת ביקורת של 38 נבדקים (50%) בעלי אוריינטציה מינית הטרוסקסואלית.

שאלוני המחקר בדקו סגנונות הורות ודפוסי הורות. שאלון סגנון ההורות חולק לשלושה סגנונות: מתירני, סמכותני וסמכותי. שאלון דפוסי ההורות בדק שני מדדים: הראשון הוא מידת הקרבה בין ההורה

¹ במהלך העבודה נתייחס למונח הומוסקסואליות כנטייה חד-מינית של נשים וגברים כאחד, מלבד במקומות בהם מודגש כי התייחסות היא לגברים בלבד.

לילד והשני הוא מידת האוטונומיה שסיפק ההורה לילד. שני השאלונים הועברו לנבדקים שלוש פעמים על מנת לבדוק את המשתנים ביחס לאמו של הנחקר, לאביו ולבסוף וגבי עצמו.

ממצאי המחקר הפריכו את השערות המחקר במוצאם כי לא קיימים הבדלים במשתני המחקר בין אוכלוסיית המחקר לקבוצת הביקורת, מלבד בממדד סגנון הורות מתירני של האם. כמו כן מצא המחקר כי לא קיים קשר בין אוריינטציה מינית להעברה בין דורית של סגנון הורות.

פרק הדיון יפתח בהסברים אפשריים לממצאים אלו, הקיימים בתיאוריה הנוכחית, אך ינסה לאחד את כל ממצאי המחקר למסקנה אחת הנוגעת בנושא הסטיגמה הרווחת בחברה כלפי אוכלוסיית המחקר.

אנו מודים לכל מי שסייע לנו ולקח חלק במחקר זה.

פרק א': קשר הורה – ילד במשפחות עם ילד חד-מיני

בפרק זה נסקור באופן תיאורטי ומחקרי את מהלך התפתחותו של הילד החד מיני בתוך משפחתו. נפתח את הפרק בדיון המתקיים בנוגע לסיבות להומוסקסואליות. לאחר מכן, נדון בהתנהגות מגדרית לא טיפוסית (GAB) בילדות ובהשפעותיה על ההורים והמשפחה. עיקר הפרק יעסוק בתהליך חשיפת הנטייה המינית והשפעותיו האישיות והמשפחתיות. לסיכום, נדון בחיי הזוגיות הבוגרים אותם מנהלים הומוסקסואלים ולסביות וההשפעות ההדדיות בין מערכת יחסים זו לבין משפחת המוצא.

א.1. מקור הנטייה המינית- תורשה מול סביבה.

טרוידן (Troiden, 1988) הגדיר הומוסקסואלים ולסביות כמי שבחרים בבני מינם לצורך סיפוק צרכים רגשיים ומיניים. עיקר המחקר בתחום ההומוסקסואליות עוסק בחקר מקור הנטייה החד מינית ובתרומתה של המשפחה להתפתחות הזהות המינית של ילדיה (Francis, 2008; McKnight & Malcolm, 2000; Seutter & Rovers, 2004). ישנן תיאוריות רבות השואפות להסביר את ההומוסקסואליות ומקורה. הדיון העיקרי נוגע בשאלת ה- Nature vs. Nurture (תורשה מול סביבה). המצודדים בתורשה מניחים שמקורה של הומוסקסואליות נמצאת בגנים, בהורמונים ובמבנה המוח, המשפיעים על הנטייה המינית של האדם. במחקר בתחום זה, נמצא מתאם חזק של נטייה מינית הומוסקסואליות (50%) בקרב תאומים זהים (McKnight & Malcolm, 2000) ואף נמצא מתאם בין זהות מינית הומוסקסואלית לבין קיומם של מספר אחים גדולים במשפחה (Francis, 2008).

המצודדים בסביבה טוענים שמקור הנטייה המינית איננו בטבע האדם אלא בצורך חברתי אנושי כתוצאה מהתפתחות חברתית (Francis, 2008). הגישות הסביבתיות מתחלקות לשני פנים: הפן הפסיכולוגי והפן הסוציולוגי. ההיבט הפסיכולוגי מתבסס על תורתו של פרויד. האחרון גרס, כי ישנם מספר גורמים להומוסקסואליות: קיבעון בשלב ההתפתחותי, קונפליקטים אדיפאליים בלתי פתורים, נרקיסיזם והזדהות יתר עם בן המין השני, במיוחד לאור קיומם של אם דומיננטית ואב חלש (מזרחי, 2001). על בסיס תפיסה זו הייתה ההתייחסות להומוסקסואליות כאל מחלה. נטייה זו תויגה בעבר על ידי הממסד הפסיכולוגי כפגם, כסטייה וכהתנהגות אב-נורמאלית. בשנת 1973, ביטלה אגודת הפסיכיאטרים

האמריקאית (APA) את ההגדרה של הומוסקסואליות כהפרעה נפשית, שנתפשה עד אז על ידי הממסד הפסיכיאטרי והפסיכולוגי כהתנהגות שיש לשנות, למנוע ולשלוט בה (שם).

פן אחר של המחזיקים בגישה הסביבתית מכיר בהשפעה של מקור ביולוגי על האוריינטציה המינית אך טוען כי למשפחת המקור, המערכת לתוכה נולד האדם, חלק עיקרי בעיצוב חינוכו הפסיכולוגי, הרגשי והפיזיולוגי. המחזיקים בגישה זו, סבורים כי ערכיו, דימויו העצמי, התנהגויותיו ועמדותיו של האדם הם תוצאה של למידה והתנסות בתוך התא המשפחתי (מזרחי, 2001; Seutter & Rovers, 2004).

לפי תפישה זו, אנשים לומדים להיות מיניים ממש כשם שהם לומדים כל דבר אחר (Troiden, 1984). מחקרים רבים שבדקו את הקשר בין משתנים דמוגרפיים לנטייה מינית, מצאו כי ישנו קשר בין זהות הומוסקסואלית אצל גברים לבין קיומה של דמות אב עוינת/מרוחקת או לחילופין קיום דמות אם דומיננטית במשפחה (Francis, 2008; McKnight & Malcolm, 2000; Seutter & Rovers, 2004).

הסבר מערכתי למתאם זה נעוץ באיכות היחסים האינטימיים של הילד עם אביו ומידת הנפרדות אותה השיג בתא המשפחתי לאורך חייו. נפרדות מתוארת כיכולת האדם לפתח אינדיבידואציה, אוטונומיה ויכולת לא להיות מוחלש או מגונן יתר על המידה על אחר משמעותי. מכאן הסיקו החוקרים, כי ילד שלא הצליח לפתח נפרדות בתא המשפחתי בו גדל, ימצא בסיכון גבוה יותר לבלבול בזהות המינית עקב מחסור באוטונומיה ויחסים רגשיים עם הורה מאותו המין (Seutter & Rovers, 2004). אין כמעט אף משתנה דמוגרפי שנמצא במתאם עם נטייה מינית של נשים (Francis, 2008).

נדמה כי כיום, החוקרים והתיאורטיקנים נוטים לתפיסה המשלבת בין השניים, וסבורים שהנטייה המינית מורכבת ומשלבת גורמים רבים גנטיים וסביבתיים גם יחד (מזרחי, 2001; Seutter & Rovers, 2004; Francis, 2008). מחקרים עדכניים מצביעים על השפעתם של הורמונים הנובעים הן מהסביבה והן מגנטיקה (Stacey & Biblarz, 2010).

א.2. התנהגות מגדרית לא טיפוסית בילדות (GAB)

התנהגות מגדרית לא טיפוסית (Gender Atypical Behavior) היא התנהגות המאופיינת בדפוסי התנהגות המתאימים בדרך כלל לבני המין השני. מחקרים מצאו כי ביטויים של התנהגות מגדרית לא טיפוסית בילדות, עשויים להעיד על הומוסקסואליות בבגרות, בעיקר בקרב גברים (שילה, 2007; Alanko et al.,

2009). במחקרם מצאו ביילי ועמיתיה (Bailey et al, 2000), כי לאלו המבטאים התנהגות מגדרית לא טיפוסית בילדות, ישנו סיכוי של 30% לפתח שונות בנטייה המינית בעתיד. ממחקרי תאומים עולה כי GAB הינה התנהגות העוברת בתורשה (Bailey et al, 2000; Coolidge, Thede & Young, 2002). התנהגותם הלא קונפורמיסטית של ילדים בעלי GAB סוטה מנורמות ההתנהגות המקובלות בחברה ועל כן ישנה נטייה לקטלג התנהגות זו כהפרעת זהות מגדרית. הלחץ לקונפורמיות מגדרית מתחיל כבר מגיל צעיר. ההורים, המורים ובני קבוצת השווים מגיבים לעיתים קרובות לאי הקונפורמיות באופן ביקורתי ומענישים על התנהגות זו (Knafo, Iervolino & Plomin, 2005).

בהקשר ליחסי הורה-ילד, העובדה כי GAB עשוי להעיד על נטייתו המינית השונה של הילד, מגבירה פעמים רבות את הלחץ והחרדה מצד ההורים לכך שילדם יגדל להיות חד מיני. תגובות ההורים ל-GAB אמנם דינמיות ומשתנות אך באופן כללי הן נוטות לכיוון שלילי. מחקרים מראים שילדים עשויים להתחיל להרגיש שוני בנטייה המינית כבר בגיל 8 וזהותם המינית מתגבשת בסביבות גיל 14. רוב הילדים מדווחים שהוריהם ניסו להניאם מהתנהגות מגדרית לא טיפוסית בילדותם ואף בחלק מהמחקרים נמצא כי לאבות היה קשה יותר עם התנהגות זאת (Alanko et al, 2009). המחקרים בתחום מראים כי במשך הזמן, חלה הפחתה בביטויי התנהגות מגדרית לא טיפוסית, ייתכן בעקבות לחץ הורים וחברים (שם) וכן עקב תהליכים הורמונאליים (Knafo, Iervolino & Plomin 2005). עוד עולה, כי ישנו קשר שלילי בין יחסי הורה-ילד ו-GAB עבור בנים ובנות יחדיו. משתתפים שדיווחו על GAB בילדות דיווחו על הוריהם בצורה יותר שלילית. נמצא כי גברים הומוסקסואלים דיווחו יותר על דחייה מצד שני ההורים לעומת קבוצת ביקורת של גברים הטרוסקסואלים (Alanko et al, 2009). נשים לסביות דיווחו על אבותיהן כפחות מעודדים וכפחות תומכים ואכן מחקרים מצאו, כי אבות של נשים הטרוסקסואליות נמצאו יותר אוהבים ותומכים מאשר אבות של נשים לסביות. בנוסף, נמצא כי אמהותיהן של לסביות היו יותר דומיננטיות ואילו אבותיהן תלתיים יותר, ביחס להורים של נשים הטרוסקסואליות. כמו כן נמצא כי לנשים לסביות יחסים פחות אוהבים עם שני ההורים, דבר העשוי לשקף את האוטונומיה וההתרחקות שלהן מהוריהן כבר מגיל צעיר (שם).

ממספר מחקרים שבחנו כיצד GAB קשור להסתגלות, נמצא כי GAB בילדות נקשר עם בעיות שונות, ביניהן סיכוי מוגבר ליפול קורבן באופן כללי ובאופן ספציפי – לסבול מאלימות מינית, וורבאלית או

פיזית. יתר על כן, הימשכות GAB לאורך הבגרות, מלווה בערך עצמי נמוך ובחוסר שביעות רצון ממראה הגוף. נמצא כי להימצאות GAB הייתה השפעה מובהקת על סימפטומים פסיכיאטרים כגון מחשבות אובדניות, דיכאונות, תחושות בדידות, חרדה ושימוש באלכוהול אצל אלו מבין בעלי ה-GAB שיגבשו נטייה חד מינית, יופחת לרוב הסטרס הנפשי אותו הם חווים, עם קבלת הנטייה המינית (Alanko et al, 2009; Knafo, Iervolino & Plomin, 2005). קבלה זו באפשרותה לקדם את שלב "היציאה מהארון".

א.3. "היציאה מהארון" בהקשר המשפחתי

רבות נכתב אודות הקשר המורכב בין הורה לילדיו. כל הורה מפתח מערכת ציפיות עבור ילדו, אשר מעוגנת בתפישת העולם שלו, בתרבות שממנה בא ובסביבה שבה גדל וחי. בהתאם לתפיסה ההטרסקסואלית הרווחת, אין זה מפתיע שכמעט כל הורה מניח באופן אוטומטי כי ילדיו הם הטרסקסואלים (שילה, 2007). לעומת הנוער של היום, שגדל בסביבה בה הנראות והמודעות גבוהה באופן יחסי, גדלו ההורים בסביבה בה הידע על הומוסקסואליות היה מועט, ועל כן הם נזונים מאמונות תפלות וממידע לא מהימן. עקב נסיבות אלו, הידיעה כי ילדם הוא בעל נטייה חד מינית עשויה לגרום להם להלם ראשוני (שם). "היציאה מהארון" הוא מונח המתאר את הפעולה בה חושפת אוכלוסיית להט"ב (לסביות, הומואים, טרנסגינדר, ביסקסואל) לאחרים את נטייתם המינית. אירוע החשיפה² הינו אירוע משמעותי ומלחיץ בחיי הומואים ולסביות, הטומן בחובו סכנות בריאותיות ורגשיות, בעיקר אם מועד "היציאה מהארון" מתרחש בגיל ההתבגרות (שילה, 2007; Alanko et al. 2009; Willoughby, Malik & Lindhal, 2006).

לפני אקט החשיפה, עוברים המתבגרים תקופת הסתגלות אישית שעשויה להימשך בין שנה לארבע שנים בממוצע (בלומקן, 2007). הגילוי העצמי של נטייתם המינית עשוי להציף את המתבגרים ברגשות חשש, פחד, בושה ואשמה המקשים על קבלת הנטייה וכן על חשיפתה בפני הסביבה (Willoughby, Malik & Lindhal, 2006). נתונים מראים כי כ-30% מסך הניסיונות האובדניים בקרב מתבגרים, קשורים

² המונח חשיפה, יתייחס בעבודה זו לתהליך גילוי הנטייה המינית בפני אחרים.

לדיכאון ולחוסר אוניס העולים מחשש מדחייה, על רקע נטייתם החד מינית (בלוקמן, 2007 ; Goldfried & Holtzen, Kenny & Mahalik, 1995).

חוקרים המשתייכים לתיאוריות ההתפתחות רואים ייחודיות בהתפתחות הזהות של הומוסקסואלים ותופסים את שלב החשיפה כציון דרך משמעותי בהתהוות הזהות המינית. לטענתם, במהלך חשיפת הנטייה המינית, ישנו משקל רב לתגובות הסביבה באשר להשפעות הפסיכולוגיות והנפשיות על הזהות המתעצבת. תגובות חיוביות יסייעו בגיבוש זהות חד מינית חיובית. תגובות שליליות, לעומת זאת, יכולות ליצור חוויות פסיכולוגיות שליליות כגון: הומופוביה מופנמת, ביטחון עצמי נמוך והתנהגות מינית מסכנת (Willoughby, Malik & Lindhal, 2006).

"היציאה מהארון" הינה חלון דרכו משתקפים אספקטים שונים ביחסי הורה- ילד. הקשר עם ההורים והחשש מפני תגובתם הם הנושאים המרכזיים המעסיקים את הנוער ההומו-לסבי, כאשר חשש המרכזי של המתבגרים הוא אובדן אהבת הוריהם. בגיל ההתבגרות קיים צורך עז בקבלה על ידי ההורים ובידיעה כי הבית נשאר מקום המבטחים. מרבית הנערים מביעים חשש שיאכזבו את המשפחות ויהוו מקור לבושה (בלוקמן, 2007 ; שילה, 2007). חשש זה מסביר את הממצא העולה ממחקרים שנערכו בקרב בני נוער, בו נמצא כי ההורים הם בדרך כלל הכתובת האחרונה לחשיפת הנטייה החד מינית (שילה, 2007 ; Willoughby, Malik & Lindhal, 2006). עניין נוסף העשוי להגביר את החשש מדחייה, הוא פועל יוצא של הסטטוס החברתי המאפיין את בעלי הנטייה החד מינית. אוכלוסייה זו הינה מיעוט המייצג קצוות שוליים ייחודית בחברה עקב העובדה שהוריהם מייצגים את קבוצת הרוב ואינם חולקים עימם את אותו הסטטוס. על כן, עומדת בפניהם הסכנה לחוות נידוי גם בתוך ביתם (Goldfried & Goldfried, 2001).

לצד החששות המלווים את הצעד שבחשיפה, חווים בני הנוער רצון להעמיק קשרים בין-אישיים עם בני משפחתם. במחקרה מציינת לסלה (Lasla, 2000) כי כ-60-77% מבין ההומוסקסואלים והלסביות חושפים בפני הוריהם את נטייתם המינית. מה שבעבר מנע את החשיפה - ההורים והפחד מדחייתם, דווקא הוא זה המניע פעמים רבות את החשיפה עצמה ומתבטא ברצון העז לקבלה ולקשרים ישירים וכנים (Ben-Ari, 1995). לצד הקושי הרב הכרוך בצעד זה, היציאה מהארון מהווה נקודת מפנה בגיבוש הזהות ההומוסקסואלית בכך שהיא מחזקת ומעשירה את זהותו המינית של הנחשף (לוז ואבני, 2000 ; Holtzen, Kenny & Mahalik, 1995). על פי סקר שנעשה על ידי ארגון חוש"ן בשנת 2010 (סלייטר, עייק, קצף והרץ

(2010), נמצא כי גיל החשיפה יורד בעשורים האחרונים. הגיל הממוצע של יציאה מהארון בקרב גברים הוא 17, כאשר לרוב בזמן החשיפה הם אינם נמצאים במערכת זוגית. לעומת זאת, הגיל הממוצע של יציאה מהארון בקרב נשים הוא 21, כאשר לרוב בזמן החשיפה אלו נמצאות במערכת יחסים. (שם).

הדמות ההורית הראשונה בפניה נחשפים בעלי הנטייה החד מינית היא בדרך כלל האם. חשיפה זו נתפשת כפעולה המשמעותית הראשונה בתהליך היציאה מהארון. ברוב המקרים הנחשפים יעדיפו שהאם תהיה זו שתספר לאב, אם בכלל (בלוקמן, 2007; מזרחי, 2001; מרום, 2001; Patterson, 2000; Willoughby, Malik & Lindhal, 2006).

חוקרים מציעים שיחסי ילד-הורה הם המנבא הטוב ביותר לאופי התגובה הראשונית של ההורה ליציאה מהארון של ילדו ולהסתגלותו ההמשכית לכך (שילה, 2007). ממחקרים עולה כי, לרוב, הנער בעל הנטייה החד מינית יוכל לשער את תגובת הוריו על בסיס הקשר הקיים ביניהם (Ben-Ari, 1995). הנער לומד במהלך חייו על דרכי ההתמודדות המשפחתית עם משברים, ועל כן מסוגל להעריך כיצד תקבל משפחתו את נטייתו המינית (שילה, 2007). חשיפת הנטייה החד מינית בפני ההורים נמצאה בקשר חיובי עם מאפייני היקשרות בטוחה. מכך עולה, כי לקיחת הסיכון ביציאה מהארון בפני ההורים תתאפשר ביתר קלות לבעלי היקשרות בטוחה (Holtzen, Kenny & Mahalik, 1995).

בן ארי (Ben-Ari, 1995) מצאה כי, לרוב, התקופה שלפני החשיפה היא התקופה הקשה ביותר בעבור ההורים, במיוחד בעבור אלו מביניהם החושדים כי ילדם הומוסקסואל עוד טרם החשיפה הרשמית. במחקרים שנערכו בקרב הומוסקסואלים והוריהם, נמצא כי הן ההורים והן הילדים שומרים את סוד הנטייה המינית, עוד בטרם היציאה מהארון. הקשר המשפחתי מתאפיין, בתקופה זו, בירידה ברמות האינטימיות בין ההורים לילדיהם ובתחושה של ריחוק. מצב זה, נובע מהפחד, של שני הצדדים, ומהצורך לשמור את סוד הנטייה המינית בקרבם, מה שיוצר תחושת זרות וניכור בקרב הילדים ולחוויה של ההורים את ילדיהם כנמלטים ומתחבאים מאמת כלשהי (שם).

חברי המשפחה חווים קונפליקט בין אהבתם לילדיהם לבין הדעה הנגיבית כלפי הומוסקסואליות והרצון לקבלה חברתית. ההורים עשויים לחוש כעס והתנגדות, להאשים את ילדם, על כך "שעשה להם את זה", וכן להאשים את עצמם ולתהות היכן טעו. פעמים רבות חשים ההורים פחד על רווחתו הפיזית, האישית והחברתית של ילדם וכן דאגה לגבי עתידו. בנוסף, הם עלולים לחשוש ממה

שיחשבו עליהם בסביבתם החיצונית במידה ויתגלה הדבר (מזרחי, 2001 ; Goldfried & Goldfried, 2001).

חוקרים רבים טוענים כי "היציאה מהארון" של הילד/ה גורמת למשבר משפחתי או לחוסר שקט נפשי בקרב ההורים (Ben-Ari, 1995). חלק נרחב משדה המחקר בנושא היציאה מהארון מתייחס לתגובות ההורים על פי מודל שלבי האבל של קובלר-רוס (Kubler-Russ, 1969). השלבים במודל כוללים: הלם, הכחשה, כאב, אשמה, כעס וקבלה. מקור האבל הוא אובדן התדמית של ילד, שטופחה ונבנתה אצל הוריו לאורך השנים וכן על תהליך הפרידה מהפנטזיה של מיהו הילד שלי (מזרחי, 2001 ; מרום, 2001 ; Ben-Ari, 1995). לעומת זאת, מספר מצומצם של חוקרים מחזיקים בגישה לפיה אקט החשיפה של הילדים גורם להגברת הקרבה, האינטימיות והשיתוף בתוך המשפחה (Ben-Ari, 1995). הממצאים מראים שכאשר הורים חווים את החשיפה כרצון של הילדים להגברת האינטימיות והקרבה בתוך המשפחה, התמודדותם עם המידע החדש קלה יותר והם נוטים לקבלה גבוהה ומהירה יותר של ילדיהם (שילה, 2007; Ben-Ari, 1995).

א.4. קשר הורה- ילד לאחר היציאה מהארון

לאחר היציאה מהארון, הנער ממשיך לרוב לחיות במחיצת הוריו (זאת במידה ולא הורחק מהמסגרת המשפחתית). השהייה במרחב המשותף מחייבת התייחסות הדדית למצבים החדשים העולים בחיי המשפחה ומתרחשים במקביל להתמודדות המשפחה כולה והנער עצמו (שילה, 2007).

במחקר שערך מולר (Muller, 1987) אצל Goldfried & Goldfried, 2001, עמי' 684-685) על תגובות הורים לגילוי זהותו המינית של ילדם, והקשר המשפחתי לאחר הגילוי, זוהו מספר דפוסים. 48% מהמשפחות ביטאו דפוס יחסים שאופיין כ-"אהבה מוכחשת" (Loving denial), כלומר קיום יחסים אוהבים בין ההורים לילדם אך הישארות "בתוך הארון" בכל הנוגע לזהותו המינית של זה. בקרב 36% מהמשפחות נמצא דפוס יחסים של "הכחשה זועפת" (Resentful denial), בו הקשר בין ההורים לילד הצטמצם בעקבות הקושי בקבלת נטייתו המינית. רק 11% מהמשפחות אופיינו בדפוס יחסים של "אהבה פתוחה" (Loving open), בו ההורים לא רק שהמשיכו לקיים קשר אוהב עם ילדם אלא גם היו פתוחים ונקטו גישה חיובית בהצגת נטייתו המינית לאחרים. דפוס היחסים האחרון שזוהה בקרב 5% מהמשפחות

היה "הכרה עוינת" (Hostile recognition), שהתאפיין בחוסר קבלה של נטייתו המינית של הילד ובהתנכרות מוחלטת. מידת הקבלה והפתיחות של המשפחה נמצאה כמושפעת ממשתנים סוציו-דמוגרפים שונים כגון: דת, רמת השכלה ואמונות פוליטיות (שם).

א.5. קבלת ההורים את מערכת היחסים הזוגית של הילד

לצד הקשיים המרובים המלווים את האוכלוסייה החד מינית, נראה כי הדחף והרצון לחיי זוגיות נותר צורך קיומי. במאמרה מציינת פטרסון (Patterson, 2000) כי 40-60% מהגברים ההומוסקסואלים ו-45-80% מהנשים הלסביות נמצאים במערכת יחסים רומנטית. זוגות אלו מדווחים על תחושת סיפוק, ממערכת היחסים, במידה שווה לזו שמדווחים זוגות הטרוסקסואלים (אפרת, 2009; Patterson, 2000). לצד תחושת הסיפוק המלווה את רוב הקשרים החד מיניים, נראה כי הצורך בקבלה מצד ההורים אינו פוחת.

לסלה (Lasla, 2000) טוענת כי חשיפת הנטייה ועל אחת כמה וכמה חשיפת הזוגיות החד המינית, בפני ההורים, מחזקת את הקשר הזוגי ומעידה על מקום של כבוד ונאמנות לבן/בת הזוג. לדבריה, החשיפה בפני ההורים והחזרת מסירה את העול שבהסתרה ומאשררת את הקשר הזוגי. בנוסף, מאפשרת החשיפה לבני/בנות הזוג לקבל חלק מן התמיכה הבין דורית, לה זוכים קשרים הטרוסקסואלים (שם). אולם לצד ההשפעות החיוביות שיש בחשיפה, נמצא גם כי היא עשויה לגרום להשפעות שליליות על הפרט. אפרת (2009) טוענת כי במקרה של דחייה מצד ההורים, עשויים בני הזוג להתקשות בביטויי אמפתיה הדדית ובחשיפה עצמית מלאה ובטוחה בתוך הזוגיות. עוד גורסת אפרת, כי הדחייה עלולה גם לגרום את הפרט להסתמך יתר המידה על בן/בת הזוג. מורפי (Murphy, 1989) אצל Lasla, 2000 (עמ' 49) מצא כי 45% מהנשים הלסביות שהשתתפו במחקר דיווחו על קשיים בזוגיות, כתוצאה מחוסר קבלה של ההורים את נטייתם המינית ואת זוגיותם הנוכחית. חוסר הקבלה מולידה בקרב בעלי הנטייה החד מינית קונפליקט פנימי. הם נעים בין הרצון להישאר נאמנים לרגשותיהם ולמאווייהם לצד הצורך הטבעי בשימור היחסים עם הוריהם ושאר בני משפחתם (Lasla, 2000).

עקב הקשיים ביחסי הורה-ילד, המצטיירים מהמחקרים בתחום, עולה שוב השאלה מדוע מעוניינים רבים כל כך מבעלי הנטייה החד מינית, להיחשף בפני הוריהם. תשובה אפשרית לכך היא

המשמעות הרבה שיש למשפחה, הנחשבת כמערכת התמיכה החשובה ביותר עבור ההומוסקסואלים והלסביות (אפרת, 2009; Goldfried & Goldfried, 2001).

מגמה המתרחשת ביתר שאת בשני העשורים האחרונים, מצביעה על רצון גובר והולך של חברי הקהילה בחיי משפחה ובהבאת צאצאים לעולם. במחקר שנערך על ידי בירס (Beers, 1996) על גברים הומוסקסואלים ללא ילדים, נמצא כי 50% מבין משתתפי המחקר הביעו רצון להיות הורים. בירס מציין כי בעלי המוטיבציה להורות הוערכו גם כנמצאים בשלבים התפתחותיים גבוהים יותר (על פי התיאוריה ההתפתחותית של אריקסון) ובתהליך קבלה מפותח יותר של זהותם ההומוסקסואלית.

לאורך פרק זה סקרנו אספקטים שונים במערכת היחסים הורה ילד, לאורך שלבי החיים. בפרק זה יש כדי לשפוך אור על הקשיים העולים במערכת היחסים המורכבת של הילד החד מיני והוריו בחברה של ימינו. מן הפרק עולה כי למידת הקבלה העצמית והסביבתית של הנטייה המינית, ישנה השפעה רבה על הדרך בה יבחר ההומוסקסואל, לנהל את אורח חייו ועל האופן בו יתגבשו מערכות יחסים חדשות וישנות עם סביבתו. פרק זה נחתם ברצון של האוכלוסייה החד מינית להקים תא משפחתי ולממש את הזכות הטבעית להורות. בהמשך לכך, הפרק הבא יסקור את ההורות ההומו-לסבית על מרכיביה ומאפייניה השונים.

פרק ב': הורות חד מינית

בפרק זה נסקור את נושא ההורות החד מינית. נפתח בסקירת נושא נישואים חד מיניים. לאחר מכן, נעסוק בהורות החד מינית, אותה נפרוט להורות הומוסקסואלית ולהורות לסבית. לסיום, ניגע בסטיגמה החברתית איתן מתמודדות המשפחות החד מיניות.

ב.1 נישואים חד מיניים

בניית זוגיות והקמת משפחה הינם שלבים נורמטיביים במעגל החיים. זוגיות חד-מינית מורכבת משני אינדיבידואלים בני אותו המין (הומוסקסואלים/לסביות) אשר בוחרים זה בזה כפרטנרים רגשיים ומיניים (James, Murphy & Cody, 1998). נכון לשנת 2007, בישראל מתנהלים 18 אלף משקי בית של בני זוג מאותו המין (אבירם, 2011). מבחינת חקיקה, במרבית המדינות, כולל המפותחות שבהן, לא קיימת חקיקה מסודרת המאפשרת נישואים חד מיניים, ואף במדינות מסוימות חל איסור ברור על כך (אורן, 2006; Weber, 2008). מבחינה משפטית, ישראל לא מאפשרת נישואין חד מיניים אך מכירה בנישואין אזרחיים הנערכים במדינות אחרות (לבני, 2004; Weber, 2008).

כשלוש מאות בני זוג חד מיניים לערך, מעגנים את היחסים שלהם בהסכם כתוב מידי שנה (לבני, 2004). אורן (2006) מציין בעבודתו, כי מסתמנת כיום מגמה חדשה כלפי התופעה, ביחס להכרה ומתן לגיטימציה למערכת היחסים החד מינית ולזכויות הנובעות ממנה. הוא כותב כי מגמת השינוי בחקיקה מהדהדת גם בישראל אם כי באופן מסויג.

ב.2. הורות חד מינית

כיום, גוברת המגמה ובה אנשים בעלי נטייה חד מינית מביאים לעולם ילדים, זאת בניגוד לתפיסה הרווחת בעבר, בה זוהו בעלי נטייה חד מינית עם סגנון חיים שאינו כולל ילדים. כחלק מהשינויים של העידן הפוסט מודרני, בו קיימת מגמה של השתחררות מהכבלים המסורתיים ותפיסת האינדיבידואליזם כערך המרכזי, לתפישה ההטרוסקסואלית אין בלעדית וישנו מקום רב יותר לבחירה, גיוון ומבחר של מודלים משפחתיים (אבירם, 2011; Lubbe, 2008). מלבד זאת, ההתפתחות הטכנולוגית של האפשרויות לילודה בעשרים השנים האחרונות, פתחה בפני הזוגות החד מיניים אפשרויות מגוונות להקמת משפחה. תפקידי

המגדר המסורתיים הוגדרו מחדש במסגרת מבנה המשפחה החד מיני ואף לבשו צורה משולבת (Lubbe, 2008).

מסיבות חברתיות ותרבותיות, בישראל ניתנת חשיבות רבה לפיריון ולהבאת ילדים לעולם. תפישות אלו מעודדות את תופעת טיפולי הפוריות, מה שמעלה על סדר היום את נושא הילודה של זוגות הומואים ולסביות בארצנו, יותר מאשר במדינות אחרות (אבירם, 2011).

נושא האוריינטציה המינית של ההורה מקבל לאחרונה תשומת לב ממקורות רבים: התקשורת, הקהילה המחקרית והמוסדות הרפואיים. נושא זה חשוב, הן בשל השלכותיו על תיאוריות סוציאליזציה והן בשל הרלוונטיות שלו לדיון בהכרעות משפטיות שונות (Wainright et al., 2004).

חקר ההורות החד מינית התפתח במידה רבה מצורך הולך וגובר של המערכת המשפטית בנתונים אמפיריים שיסייעו בפסיקות משפטיות בנוגע למשמורת ילדים בהם מעורבים הורים חד מיניים. משנת-1980 ואילך, התמקד המחקר בהשוואה בין משפחות חד מיניות ומשפחות הטרוסקסואליות (Lubbe, 2008; Perlesz et al., 2010). ממחקרים נמצא כי קשרים חד מיניים מאופיינים על פי רוב במחויבות הדדית ובאינטימיות רגשית ופזיזת. קשרים אלו דומים במהותם וברי השוואה לאלו של זוגות הטרוסקסואלים שמביאים ילדים לעולם (Lubbe, 2008).

עוד עולה, כי זוגות חד מיניים משיגים מידה רבה יותר של שוויוניות במשקי הבית שלהם (אבירם, 2011; Perlesz et al., 2010; Lubbe, 2008; Mc'Cann & Delmonte, 2005). מחקרים מצאו, כי בעבור זוגות חד מיניים החלטות משמעותיות העוסקות בנושא האיזון בין עבודה למשפחה, פתוחות בצורה רבה יותר למשא ומתן. שיח זה מתקיים על בסיס העדפותיו ונסיבותיו של הזוג, באופן שוויוני יותר מאשר אצל זוגות הטרוסקסואלים, בהם לרוב מקובל כי ישנו הורה אחד עליו מוטלת האחריות העיקרית לטיפול בילד (Perlesz et al., 2010). אחד מההסברים לשוויוניות זו, נעוץ בסיבה כי במשקי בית חד מיניים אין בסיס לחלוקת תפקידים על פי מגדר, ועל כן חלוקת התפקידים בבית מתבצעת על פי כישוריהם, העדפותיהם ומידת הפניות של ההורים (Lubbe, 2008; Perlesz et al., 2010).

דילמה ייחודית עימה נאלצים הזוגות החד מיניים להתמודד בבואם להקים משפחה עוסקת בקבלת ההחלטה מי משני בני הזוג יהיה ההורה הביולוגי. להחלטה זו עשויות להיות השלכות משמעותיות על היחסים הזוגיים, ההוריים ועל התא המשפחתי ככלל (Ariel & McPherson, 2000; 2011, אבירם).

מחקרים העוסקים בהשפעת ההורות החד מינית על רווחת הילדים, העלו שילדים להורים חד מיניים אינם נחותים או שונים, מילדים להורים אחרים (Patterson, 2000; Mc'Cann & Delmonte, 2005; Lubbe, 2008). בהפוך מן המצופה, ההבדלים המועטים שכן נמצאו בין הורים הטרוסקסואלים להורים חד מיניים, הצביעו על כך שהורים חד מיניים נמצאו מטפחים וסובלניים יותר מהורים הטרוסקסואלים. כמו כן, ילדיהם של ההורים החד מיניים נמצאו יותר סובלניים, אמפאתיים, פחות אגרסיביים ובעלי חוסן נפשי גבוה יותר (Lubbe, 2008).

עקב ריבוי המודלים, בהם מתאפיינות משפחות חד מיניות, גוברת ההבנה כי ההתייחסות למשפחות אלו דורשת חשיבה על המאפיינים הייחודיים של כל מודל ומודל ולא ניתן להתייחס אליהם כאל מקשה אחת (אבירם, 2011).

ב.1.2. הורות הומוסקסואלית

בישראל כ- 7 אחוזים מכלל הגברים ההומוסקסואלים מגדלים ילדים במודלים שונים של הורות (לבני, 2004; אורן, 2006). על פי "הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה"³ נכון לשנת- 2008 כ- 1,290 זוגות גברים בישראל מקיימים משק בית משותף. מבין משקי הבית המשותפים 130 כוללים ילדים ואילו- 1120 לא כוללים ילדים, כאשר לגבי הנותרים חסרה אינפורמציה (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2008). בעבודתו מציין אורן (2006), כי תחום האבהות הנו תחום חדש יחסית במחקר במדעי החברה. כפועל יוצא מכך, קיים מיעוט מחקרי באשר לאופייה וייחודה של אבהות הומוסקסואלית. עם זאת, מציין אורן (שם), כי בהתאם לשינויים החברתיים ישנה מגמה הולכת וגוברת באשר להרחבת המחקר בתחום זה.

בתהליך קבלת ההחלטה על אבהות הומוסקסואלית, נלקחים בחשבון מספר היבטים, ביניהם כמיהה להורות, מוטיבציה להורות, בשלות, התאמה לשלב החיים והתמיכה המשפחתית; אך החלטה זו בעיקרה קשורה לתהליך ההשלמה עם האוריינטציה המינית ולהתחלת האינטגרציה בינה ובין מרכיב האבהות (אורן, 2006). סברדון (Sbordone, 1993) מצא במחקרו כי אבות הומוסקסואלים ביטאו הערכה

³ הנתונים המובאים הם על פי הסקה עצמית (ולא על פי דיווח עצמי) של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה על סמך המפקד נתונים ודיוור האחרון שבוצע בשנת 2008.

עצמית גבוהה יותר וכן פחות דעות שליליות בנוגע להומוסקסואליות לעומת גברים הומוסקסואלים שאינם אבות.

בפני זוגות הומוסקסואליים המתלבטים בהחלטה על אבהותם עומד אתגר אישי, זוגי וחברתי הנובע מתוך סיטואציה ייחודית. בניגוד לזוגיות הטרוסקסואלית, בה עצם מיסוד הזוגיות סולל את הדרך להורות, נדרשים הזוגות ההומוסקסואלים להתמודד עם סוגיות הקשורות באפשרות וברצון להורות, בהיבטים שנזכרו לעיל. תהליך זה אינו מסתיים כמובן בקבלת ההחלטה, אלא ממשיך בבחירה של מודל ההורות הרצוי, המהווה קושי בפני עצמו. קושי זה ייחודי להורות ההומוסקסואלית להבדיל מההורות של נשים לסביות, להן האמצעים הפיזיולוגיים הנדרשים להבאת ילדים לעולם, מה שמאפשר להן להפוך ביתר קלות לאימהות (אורן, 2006).

על פי סגל ועמיתיה (Segal-Engelchin, Erera & Cwikel, 2005), רוב האבות ההומוסקסואליים הפכו לאבות טרם יציאתם מהארון במסגרת יחסים הטרוסקסואליים. עם זאת, ישנה מגמת עליה במספרם של ההופכים לאבות במסגרת נטייתם החד מינית. אבות הומוסקסואלים רבים ההופכים לאבות במסגרת זוגיות חד מינית, בוחרים בדרכים רבות ומגוונות הכוללות אימוץ, אומנה, פונדקאות, הזרעה או הורות משותפת. הורות משותפת יכולה לבוא לידי ביטוי בהורות חד מינית, עם בן הזוג, הורות עם אישה (לסבית או הטרוסקסואלית) או הורות משותפת עם זוג לסביות. במקרה זה ישנן נקודות השקה בין הורות הומוסקסואלית להורות לסבית, אשר מתאחדת פעמים רבות ויוצרת פתרון משותף לדילמת הבאת הילד לעולם וגידולו במסגרת הורות משותפת. מן המחקרים המעטים, שבחנו הורות הומוסקסואלית נמצא כי אבות הומוסקסואליים מאופיינים בהורות שכוללת מעורבות גבוהה בגידול הילדים ובסגנון הורות שמשלב הבעת רגשות וטיפול (אורן, 2006).

2.2.ב הורות לסבית

שינויים שהתרחשו החל מסוף שנות השישים של המאה העשרים, ביניהם התפתחויות חברתיות כמו: היווסדות התנועה לשחרור האישה והתנועה לזכויות ההומוסקסואליים והלסביות, עצמאות כלכלית לנשים; וכן התפתחויות טכנולוגיות קרי, האפשרות ללדת ילדים בהפריה מלאכותית, פותחות אפשרויות מגוונות יותר לנשים לסביות לקיים תא משפחתי חד מיני (לבני, 2004).

"מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה" נמסר כי נכון לשנת 2008, 1270 זוגות נשים מקיימות משק בית משותף, מתוכם 490 כוללים ילדים ו-690 לא כוללים ילדים, כאשר לגבי השאר לא ניתנה כל אינפורמציה (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2008).

ההתעניינות המחקרית בנושא ההורות הלסבית החלה בראשית שנות השמונים (לבני, 2004; Perlesz et al., 2010). מחקרים שהשוו בין מבנה של משפחות חד מיניות ובין מבנים ספציפיים של משפחות הטרוסקסואליות (חד הוריות, גרושות, משפחות מעורבות, משפחות ללא נישואין), מצאו כי הורות לסבית על מאפיינה דומה יותר להורות ההטרוסקסואלית במבנים שהוזכרו לעיל, מאשר ההורות ההומוסקסואלית (Mazor, 2004, Wainright et al., 2004).

המוקד במחקר כיום נתון להשפעות הנטייה המינית של האם, על הילדים, ולהשפעות של התייחסות החברה והדעות הקדומות על המשפחה החד מינית. ממחקרים שעסקו בהשפעה של הורות לסבית על הנטייה המינית של ילדם, לא נמצאו שיעורים גבוהים יותר של ילדים בעלי נטייה חד מינית בהשוואה לשאר האוכלוסייה (אבירם, 2011).

בכל הקשור להתייחסות חברתית, מחקרים מצאו כי אמהות לסביות שהחלו את ההורות בתוך הזוגיות (במיוחד אם החלה במסגרת הטרוסקסואלית), זכו ליותר תמיכה משפחתית וחברתית ולפחות עמדות סטיגמטיות, לעומת נשים לסביות שההורות שלהן החלה מחוץ לזוגיות (van Dam, 2004). ישנם ממצאים המעידים על מתח חברתי מסוים סביב שתי הזהויות – "אם" ו"לסבית", כאשר האחת מקבלת לגיטימציה ועידוד בחברה ואילו האחרת מקבלת גינוי (לבני, 2004; Lubbe, 2008). מתח זה יוצר מצב בו זהותה של אם לסבית עשויה להיתפס כזהות שאיננה עונה על הציפיות המקובלות, ולעתים אף כאחת שאיננה נמצאת בהלימה עם טובת הילד. עקב כך, טוענת לבני (2004) כי על אף המספר ההולך וגדל של נשים לסביות בעולם המערבי, הבחורות לגדל ילדים, ישנו קושי לאסוף נתונים סטטיסטיים מדויקים אודות קיומם של תאים משפחתיים אלו. ככל הנראה קושי זה נובע מחששן של הנשים מאפליה מה שמוביל להסתרת נטייתן המינית. בנוסף מדגישה לבני (שם) כי במחקר הקיים יש היעדר התייחסות למשמעויות שמייחסות נשים לסביות לחוויית ההורות על מורכבותה והשלכותיה.

ב.3. סטיגמה

הדרך בה נתפשת הומוסקסואליות היא תלויות תרבות ומשתנה בין תקופה לתקופה. התפיסה החברתית השלילית בנוגע להומוסקסואליות לא החלה בעשורים האחרונים, ואף לא במאות האחרונות אלא מושרשת בנו עוד מימיה המוקדמים של החברה. חשוב לציין כי בתקופה הקדומה יותר נעדרה התייחסות ליחסים לסביים. בכתובים היהודיים⁴ נכתב: "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת זָכָר מִשְׁכַּבִּי אִשָּׁה תוֹעֵבָה עָשׂוּ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוֹמְתוּ דָמֵיהֶם בָּם". לאורך ההיסטוריה של התרבות המערבית "זכו" הומוסקסואלים והלסביות למגוון התייחסויות. היוונים ראו באקט ההומוסקסואלי חלק בלתי נפרד מתרבותם, ואף תפסו אקט זה כנעלה. הרומאים אשר תפסו בתחילה את ההומוסקסואליות כמנהג האלים, קיימו יחסי מין זכריים באופן חופשי, עד אשר אימצו במהלך המאה השנייה את התפיסה הנוצרית לפיה משכב זכר הינו חטא אסור. במהלך המאה ה-19 החלה להתגבש התפיסה כי הומוסקסואליות הינה סטייה ומחלה נפשית וכי על הרפואה להבריאה את הנגועים במחלה זו. הנאצים במלחמת העולם השנייה, במסעם להפצת הגזע הארי, השמידו יחד עם מיליוני היהודים גם מיעוטים אחרים בניהם הומוסקסואלים ולסביות. הממסד הפסיכיאטרי האמריקאי אימץ את התפיסה הפסיכואנליטית, לפיה הומוסקסואליות נובעת מאם דומיננטית ואב חלש והצהיר עד ל-1973 כי הומוסקסואליות היא מחלת נפש שמקורה, בהורות לקויה וכי ניתן וצריך לתקן התנהגות זו (Scasta, 2000). החוק בישראל, עיגן את חוקי הממלכה הבריטית ועד לשנת ל-1988, אסר על קיום יחסי מין בין בני אותו המין (שמחה, 2001).

הסטיגמה החברתית שעודנה רווחת בקבוצות מסוימות בחברה, כוללת טיעונים לפיהם הומוסקסואלים נוטים לחוסר יציבות נפשית, בעלי נטייה להפקרות מינית וכן בעלי סיכוי גדול יותר להתעללות בילדיהם. כמו כן נטען, גם כי הומוסקסואלים נוטים להתעסקות יתר בחיי הזוגיות ובמערכות יחסים רומנטיות (Ariel & McPherson, 2000). סטיגמות אלו נובעות הן בשל ההיסטוריה שהדגישה את סטייתם של החד מיניים וכן בשל הרתיעה החזקה של חלק מקבוצות דתיות וארגונים ימיניים קיצוניים. לפי קבוצות אלו, ההומוסקסואליות מאיימת על מבנה "חיי המשפחה" שכולל רק זוגות הטרוסקסואלים (שם). בשל שליטתו של מבנה המשפחה הטרוסקסואלי, נתפשת המשפחה הגרעינית הקלאסית (נישואין חוקיים, שני הורים, זוג הטרוסקסואלי) כנורמה השלטת. נורמה זו, יוצרת התנגדות לסוגים אחרים של

⁴ ויקרא כ' י"ג

זוגיות ושל מודלים משפחתיים ומובילה לשפיתם ופסילתם על ידי החברה (Lubbe, 2008). על פי ארגונים ימניים וקבוצות דת קיצוניות חשיפת ילדים להומוסקסואליות הינה אסורה מכיוון שזאת פוגעת בהם מבחינה פסיכולוגית. חלק מקבוצות הדת הקיצוניות מאמינות גם, כי הומוסקסואליות מנוגדת לרצון האל ומהווה כניעה לכוחות האופל ושירות של כוחות הרשע.

למרות שתפיסות אלו הן בעיקרן של קבוצות שוליים ניתן לזהות סממנים שלהן גם בקרב הזרם המרכזי ואף לראות השפעות של תפיסות אלו בחוקי המדינות, גם באלו מבניהן הנחשבות למדינות נאורות. דוגמא לכך ניתן לראות באי הכרה של מדינות רבות בנישואים הומוסקסואליים או לסביים, הערמת קשיים בנתינת אישורי אימוץ, פגיעה בחזקות החוקיות של אימהות לסביות ואבות הומוסקסואלים, אי גיוסם של הומוסקסואלים ולסביות מוצהרים לצבא ארה"ב וחוקים נוספים אשר פגעו ועדיין פוגעים בזכויותיהם הבסיסיות של חברי הקהילה ההומו-לסבית. חברי קהילה זו נתקלים פעמים רבות בגזענות, המגבירה את הפחד הקיים ביחידים לחשוף את נטייתם המינית. כמון כן, ישנו חשש כי החשיפה עלולה להוביל לאובדן מקום העבודה ולתגובה עוינת של הסביבה. לאורך שני העשורים האחרונים בוצעו מספר מקרי רצח על רקע הומוסקסואליות (Ariel & McPherson, 2000).

ההורות החד מינית נתפסת על פי רוב על ידי החברה באור שלילי. בין היתר, התייחסות זו נובעת מן התפישה כי לנטייתם המינית של ההורים ישנה השפעה על האוריינטציה המינית של ילדיהם בעתיד (לבני, 2004; Webber, 2008). נשים לסביות המעוניינות לגדל ילדים נתפשות כפחות אימהיות וגברים הומוסקסואלים נתפשים כמעורבים יתר על המידה ביחסי מין עם שותפים שונים, מה שפוגם ביכולתם להיות הורים טובים דיים (Ariel & McPherson, 2000).

התייחסות זו נובעת מהומופוביה ומאפליה איתן נאלצים הורים וילדיהם להתמודד, אשר משפיעה באופן שלילי על רווחתם של אלו. חשוב לציין כי לא נמצא כל ממצא המעיד על איזושהי השפעה שלילית על התפתחותם הרגשיות או הפיזית של ילדים עקב נטייתם המינית השונה של ההורים (אברירם, 2011; Ariel & McPherson, 2000).

לצד הסטיגמה המלווה את חייהם של חברי הקהילה החד מינית ניתן לראות שינויים מרחיקי לכת בדעת הקהל, עקב השפעתה של התנועה לשוויון זכויות של קהילת להט"ב. התנועה הרחיבה את פעילותה, קידמה חינוך והפצה של ידע בנוגע להומוסקסואליות ושמה דגש רב על נראות ועל קידום חברי הקהילה

לעמדות מפתח בפוליטיקה. התוצאה של הלגיטימציה הגוברת לאורח חיים זה היא מספרם העולה של משפחות הומואים ולסביות, במיוחד במרכזי הערים (Ariel & McPherson, 2000).

משפחות חד מיניות מקוטלגות כשונות, "אחרות" ו"אלטרנטיביות". בשל כך המשפחה החד מינית מערערת במידה מסוימת את היציבות של המבנים ההטרורסקסואלים הקלאסיים והנורמטיביים ומעלה שאלות שונות שיכולות לעורר אי נוחות, באשר למשמעותם הטבעית של המושגים: משפחה, אם, אב והורה. שינויים מתקדמים בתרבות הגלובלית מחייבים אנשים לתפיסה של מודלים משפחתיים רבים ומגוונים, ומאלצים את החברה להגדיר את מושג המשפחה מחדש (Lubbe, 2008).

נראה כי בעשורים האחרונים עקב שיפור דעת הקהל, הגברת החשיפה התקשורתית והתפתחות הזכויות של הקהילה ההומו-לסבית, פוחתת במידה מסוימת הסטיגמה הרובצת על מיעוט זה. התפתחות זו מקנה תקווה לאורח חיים "שפוי" יותר מזה שהתאפשר להם בעבר.

פרק ג': סקירה תיאורטית ומחקרית של משתני המחקר

1.ג סגנונות הורות

סגנון הורות מוגדר כמגוון גישות בהם מחזיק ההורה, המועברות אל הילד ויוצרות אקלים רגשי שבמסגרתו מתבטא תפקוד ההורה (דור, 2004, אצל: רלי, 2008 עמ' 5). באומרינד (Baumrind, 1978) קבע מודל שמבחין בין שלושה טיפוסים של סגנונות הורות: מתירני, סמכותני וסמכותי. סגנונות אלו משלבים מרכיבים הוריים שונים, ביניהם דפוסים של תמיכה הורית, מימד קשר ומימד שליטה (Baumrind, 1978; Sabbatini & Leaper, 2004).

סגנון הורות מתירני- סגנון זה מתאפיין ברמת שליטה נמוכה, בדרשנות נמוכה וברמה גבוהה של מתן תמיכה וחום לילד. הורה בסגנון זה, יבהיר את הכללים אך יעודד משא ומתן וימעט בהצבת גבולות ודרישות לילדו. ההורה המתירני מאפשר הבעה עצמית ומימוש רצונותיו של ילדו ואף רואה בהם כאידיאל. ההורה רואה את עצמו כמשאב, בעזרתו יוכל הילד לממש את עצמו, ולא כסוכן אקטיבי שמטרתו לשנות את התנהגותו העכשית או העתידית של הילד (בירון, 2008; Sabbatini & Leaper, 2004).

סגנון הורות סמכותני- סגנון זה מתאפיין ברמת שליטה גבוהה, בדרשנות גבוהה, אך תמיכה וזמינות רגשית נמוכה. הורה בסגנון זה, לא יעודד משא ומתן מילולי וישתמש באמצעי ענישה כוחניים לצורך בקרה על התנהגותו של הילד. הורה זה יראה בשימור הסדר החברתי, המסורת והסמכות ערך עליון ועל כן, יפעיל פיקוח הורי רב וישתמש בשליטה פסיכולוגית, סמכות בולמת והגבלת האוטונומיה של הילד (בירון, 2008; Sabbatini & Leaper, 2004).

סגנון הורות סמכותי- סגנון זה מתאפיין בשילוב משמעת עקבית והצבת גבולות ברורים לצד אספקה של חום ותמיכה רגשית לילד. הורה זה מכיר בסמכותו מחד, אך מאידך, אינו גורע מעצמאותו של הילד, מזכויותיו ומשאיותיו. ההורה הסמכותי יפעיל פיקוח רב שילווה בסמכות רציונאלית ומשא ומתן, ולא בסמכות בולמת ושליטה פסיכולוגית. הורה זה יחזק את איכויותיו של הילד בהווה וידאג להציב סטנדרטיים להתנהגות עתידית (בירון, 2008; Sabbatini & Leaper, 2004).

ג.1.1. סגנונות הורות- מחקרים הנוגעים להתפתחות הילד

מחקרים רבים נערכו בנושא סגנון ההורות והקשר שלו להתפתחות, ההסתגלות והתפקוד האופטימאליים של הילד בתחומים שונים כגון: חברתי, מוסרי, קוגניטיבי, אישי (הכולל הערכה עצמית ותחושת שליטה), בינאישי והתנהגותי (בירון, 2008; Aunola & Nurmi, 2005). ממחקרים עולה כי סגנון ההורות האפקטיבי ביותר הוא סגנון ההורות הסמכותי שנמצא בקשר חיובי עם כל התחומים הנזכרים לעיל (דור, 2004; בירון, 2008; Cample & Gilmore, 2007). לעומת זאת, סגנונות ההורות האחרים נקשרו להתפתחות שאיננה אופטימאלית לכל תחום באופן חלקי. סגנון הורות סמכותני, באופן ספציפי, נקשר לבעיות נפשיות המופיעות אצל הילד, בדרך כלל בשלב מאוחר יותר בבגרות (בירון, 2008; Cample & Gilmore, 2007). (Huppert, Ploubidis, Richards & Kuh, 2010). במחקרם של למבורן ועמיתיו (Lamborn et al, 1991) נמצא כי ילדים להורים סמכותניים הציגו רמה גבוהה של תפקוד בבית הספר אך נמצאו כבעלי תפיסה עצמית נמוכה.

ג.1.2. הקשר בין סגנון הורות לקבלת הנטייה החד-מינית של הילד

במחקרים שבדקו את הקשר בין תגובות ראשוניות של הורים ליציאה מהארון, לבין סגנון הורות מאפיין, נמצא כי אמהות מתירניות וסמכותיות נתפסו כבעלות תגובה חיובית יותר לעומת אמהות סמכותניות. כך גם בקרב האבות. תגובות של אבות שנתפסו כסמכותיים היו באופן מובהק פחות שליליות מאשר אבות מסגנונות סמכות אחרים (Willoughby, Malik & Lindahl, 2006).

ג.2. דפוסי הורות- מדדי קרבה ואוטונומיה

במהלך השנים ניסו חוקרים שונים לזהות ולאפיין דפוסי הורים שונים, המסוגלים לנבא ולהסביר מאפיינים אישיים ורגשיים בקרב הילדים. מאז שנות הארבעים ישנו קו בולט במחקרים בתחום זה, המזהה בעקביות שני דפוסי להם השפעה מהותית על התפתחותו של הילד: חום ותמיכה- מימד הקרבה, ושליטה ופיקוח- מימד האוטונומיה (בירון, 2008).

מימד הקרבה - דפוס של חוס ותמיכה: דפוס זה מבטא גישה הורית הטומנת בחובה אלמנטים של קבלת רגשותיו והתנהגותו של הילד, הקשבה אקטיבית, הבעת אכפתיות והערכה ומעורבות בחייו (בירון, 2008).

מימד האוטונומיה - דפוס של שליטה ופיקוח: דפוס זה יכול לבוא לידי ביטוי בשני אופנים - שלילי וחיובי. באופן השלילי, הדפוס יתבטא בוויסות ופיקוח מוגזמים על חייו והתנהגותו של הילד ויכלול פעמים רבות כפייה, משמעת כוחנית ושליטה פסיכולוגית. ברמת הביטוי המעשי, הורים המשתמשים בדפוס זה של שליטה יביעו אכזבה, ימנעו אהבה ויגרמו לבושה, לחרדה ולבידוד של ילדם. באופן החיובי, דפוס זה יתבטא בהצבת גבולות ברורים לצד השגחה הורית ועידוד אוטונומיה אצל הילד (בירון, 2008).

ג.1.2. דפוסי הורות – מחקרים הנוגעים להתפתחות הילד

דפוס חוס וקרבה: במחקרו של שטיינברג (Steinberg, 1990) נמצא קשר בין העדר של חוס ותמיכה הורית לבין חסך במיומנויות חברתיות וקושי בבניית העצמי של הילד. ממחקרים אחרים נמצא, כי מתבגרים אשר דיווחו על חוס ותמיכה הורית חזקה נמצאו אופטימיים יותר באשר לעתידם ובטוחים יותר ביכולתם להשפיע על מאורעות עתידיים (בירון, 2008).

דפוס שליטה ופיקוח: במחקרו של שטיינברג (Steinberg, 1990) נמצא קשר בין העדר אוטונומיה ודרשנות מההורה לבין חסך בהערכה עצמית, בתחושת יכולת, בוויסות דחפים ובאחריות חברתית. ממחקרים אחרים נמצא קשר בין טיפוח אוטונומיה למאפיינים חיוביים אצל הילד כגון: הישגיות בבית הספר (בירון, 2008).

ג.3. העברה בין דורית של הורות

העברה בין דורית של הורות מוגדרת כתהליך, בו מתוך כוונה מודעת או לא מודעת, גישות הורות והתנהגויות מועברות מדור אחד לבא אחריו. העברה בין דורית תקפה לכל הפחות לשלושה דורות: סבים/סבתות, הורים וילדיהם. העברה בין דורית של הורות מעידה על ההשפעות שיש לניסיונם האישי של ההורים כילדים בעצמם, על הדרך בה יתנסו ויתנהגו ילדיהם בעתיד (Ijzendoorn, 1992).

מחקרים רבים מצביעים על כך, שלא רק שלהורים יש תפקיד משמעותי המשפיע על התפתחותו

של הילד, אלא שיש להם גם השפעה משמעותית על האופן בו ילדיהם יתפקדו כהורים בעצמם (Cample &)

Gilmore,2007; IJzendoorn, 1992). עם זאת, ישנם מספר מחקרים המצביעים גם על חוסר המשכיות של מרכיבי הורות מסוימים לצד העברתם של מרכיבים אחרים. על כן ישנם חוקרים המצביעים על החשיבות למציאת מודלים של חוסר המשכיות לצד מודלים קיימים של העברה בין דורית (Cample & Gilmore,2007).

מילר (2008) מציינת במחקרה מספר תיאוריות העוסקות בהעברה בין דורית של התנהגויות וסימפטומים מהורה לילדיו: תיאוריית הלמידה של בנדורה (Bandura, 1977), תיאוריית ויסות רגשי במשפחה (Bowen, 1978), תיאוריית ההתקשרות של בולבי (Bowlby, 1969) ותיאוריית הצרכים הבלתי מסופקים-פסיכולוגיית העצמי (Kohut, 1978).

על פי תיאוריית המערכת המשפחתית (Kerr & Bowen, 1988), המשפחה הינה יחידה המורכבת מרשת של קשרים הכרוכים זה בזה. היחסים בין חברי המשפחה נשלטים על ידי "דחפים מולדים" (life forces) הפועלים ומשפיעים במידה עצומה על המחשבות, הרגשות וההתנהגות של כל חברי המשפחה. תיאוריה זו טוענת כי האדם אינו אוטונומי לחלוטין, במובן הפסיכולוגי, אלא מושפע ממערכת היחסים המשפחתית.

ג.1.3 העברה בין דורית של סגנונות הורות

מחקרן של קמפל וגילמור (Cample & Gilmore,2007) מצביע גם על המשכיות וגם על חוסר המשכיות בין סגנון ההורות של ההורה הנחקר ובין סגנון ההורות שחוהו כילד. החוקרים מצאו העברה בין דורית מובהקת של סגנונות הורות מתירני וסמכותני, על אף כי ההורים הנבדקים דיווחו על עצמם כפחות סמכותניים ויותר מתירניים מאשר הוריהם. באופן מפתיע, סגנון ההורות הסמכותי לא נמצא בקשר חזק עם העברה בין דורית. הסבר אפשרי לממצא זה יכול להיות טמון בפרשנות השונה שניתנת לסגנון זה על ידי ההורים וילדיהם. לחלופין, חוסר הקשר יכול להיות מוסבר בעקבות שינויים בתרבות הסוציולוגית- דמוקרטית המתקדמת של ימינו, המשנה ותופסת מחדש את תפקידו והתנהגויותיו של ההורה.

חשוב לציין כי ישנו חסרון במחקרים הבודקים את השפעתם של סגנונות ודפוסי הורות על ילדים חד מיניים. כמו כן, לא ניתן היה למצוא מחקרים הבודקים העברה בין דורית בקרב מודל משפחה חד מינית.

בעבודה זו יש בכדי לבדוק קשרים אלו ולנסות להעמיק על טיבם, מתוך ההנחה כי ממצאיו עשויים לשפוך אור על טיבו של קשר הורה ילד והשפעתו על ההורות האקטיבית בקרב האוכלוסייה החד מינית.

השערות המחקר

1. קיים קשר בין העברה בין דורית של סגנון הורות לבין אוריינטציה מינית.
2. קיימים הבדלים במדדי הקרבה והאוטונומיה להורים בין נבדקים הטרוסקסואלים לבין נבדקים הומוסקסואלים.
3. קיימים הבדלים בסגנונות ההורות בין נבדקים הטרוסקסואלים לבין נבדקים הומוסקסואלים.

שיטת המחקר

אוכלוסיית המחקר

הגדרת האוכלוסייה ומאפייניה- מחקר זה דגם 76 נבדקים. אוכלוסיית המחקר כללה 38 הורים (50% חד מיניים וקבוצת ביקורת של 38 הורים (50% הטרוסקסואלים. טווח גילאי הנבדקים היה 26.5- 59 עם ממוצע של 39. טווח גילאי הילדים היה 0.25- 18 עם ממוצע של 5.77.

לוח 1: שכיחויות ואחוזים במאפייני אוכלוסיית המחקר.

משתנה	N	%
מין		
זכר	30	39.5
נקבה	46	60.5
אוריינטציה מינית		
חד-מיני	38	50
הטרוסקסואל	38	50
ארץ לידה		
ישראל	76	100
אחר	0	0
השכלה		
יסודית	1	1.3
תיכונית	4	5.3
על תיכונית	8	10.5
אקדמאית	63	82.9
מידת דתיות במשפחת המוצא		
משפחה חילונית	64	84.2
משפחה מסורתית	8	10.5
משפחה דתית	4	5.3
מידת דתיות היום		
חילוני	70	92.1
מסורתי	4	5.3
דתי	2	2.6

תיאור שיטת הדגימה- במחקר זה השתמשנו בשיטות דגימה לא הסתברותית. שיטות הדגימה העיקריות התבצעו היו מדגם נוחות, מדגם "כדור שלג" ומדגם מתנדבים (במהלך כנס "משפחות הקשת" בתל אביב ובפורומים להורות גאה באינטרנט).

כלי המחקר

המחקר התבצע בעזרת שלושה שאלונים. שאלון דמוגרפי שנבנה על ידנו, שאלון סגנון הורות (אותו תרגמנו לעברית) ושאלון קרבה ואוטונומיה.

שאלון פריטים דמוגרפיים - השאלון כלל נתוני רקע על המשתתפים: גיל, ארץ מוצא, מין, נטייה מינית, מצב משפחתי, משך הזמן במערכת זוגית או לחליפין ללא מערכת זוגית, סוג הורה (ביולוגי, מאמץ, חורג), מודל התא המשפחתי, מספר הילדים (גילם ודרך הבאתם לעולם), השכלה ומידת דתיות (חילונית, מסורתית, דתי) שלו הנבדק ושל משפחת המוצא שלו. השאלון הדמוגרפי מוצג בנספח מספר 1.

שאלון סגנונות הורות (Parental Authority Questionnaire - PAQ) (Corcoran & fischer, 2000) - השאלון חובר על ידי בורי (Buri, 1991) ומבחין בין שלושה סגנונות הורות: מתירני (permissive), סמכותני (authoritarian) וסמכותי (authoritative). השאלון כולל בתוכו 30 פריטים, הנבדקים התבקשו לדרג את תשובותיהן על סולם ליקרט בן 5 דרגות, כאשר 1 מסמן מאוד לא מסכים ו-5 מסמן מאוד מסכים. ציון השאלון נקבע על ידי ממוצע הפריטים של כל סגנון הורות בנפרד. השאלון מדד בנפרד את סגנון ההורות של הנבדקים, של אביהם ושל אימם ועל כן הנבדקים התבקשו למלא אותו שלוש פעמים. שאלון סגנון ההורות מוצג בנספח מספר 2. הלוח הבא מציג את המשתנים, טווחיהם, מהימנות הפנימית, ממוצעים וסטיות תקן:

לוח 2: ממוצעים, סטיות תקן, טווחים ומהימנות פנימית של שאלון סגנון הורות.

סגנון הורות	מס' היגד	טווח	מהימנות	ממוצע	ס.תקן	טווח בפועל
אב						
מתירני	1,6,10,13,14,17,19,21,24,28	1-5	0.753	2.48	0.59	1.00-4.30
סמכותני	2,3,7,9,12,16,18,25,26,29	1-5	0.880	2.76	0.83	1.50-4.70
סמכותי	4,5,8,11,15,20,22,23,27,30	1-5	0.871	3.24	0.78	1.40-4.80
אם						
מתירנית	1,6,10,13,14,17,19,21,24,28	1-5	0.736	2.54	0.55	1.20-3.90
סמכותנית	2,3,7,9,12,16,18,25,26,29	1-5	0.833	2.59	0.71	1.10-4.50
סמכותית	4,5,8,11,15,20,22,23,27,30	1-5	0.875	3.37	0.72	1.10-4.80
אני						
מתירני	1,6,10,13,14,17,19,21,24,28	1-5	0.650	2.54	0.47	1.40-3.90
סמכותני	2,3,7,9,12,16,18,25,26,29	1-5	0.823	2.19	0.57	1.10-3.50
סמכותי	4,5,8,11,15,20,22,23,27,30	1-5	0.733	4.15	0.40	3.00-5.00

שאלון דפוסי הורות- מדדי קרבה ואוטונומיה Mother- Father-Peers Questionnaire- MFP (רלי, 2008)- השאלון כולל 23 פריטים ומבחין בין שני עולמות תוכן: תפיסתו של הילד בנוגע למידת הקרבה, קרי חום ותמיכה ומידת האוטונומיה, קרי שליטה ופיקוח שהעניקו לו הוריו. הנבדקים התבקשו לדרג את תשובותיהן על סולם ליקרט בן 5 דרגות, כאשר 1 מסמן מאוד לא מסכים ו-5 מסמן מאוד מסכים. ציון השאלון נקבע על ידי ממוצע הפריטים בכל דפוס, כך שציון גבוה סימן קשר המאופיין במידות קבלה ואוטונומיה גבוהות של ההורה. השאלון מדד בנפרד את הקשר של הנבדק עם האב והאם ולאחר מכן את הקשר של הנבדק עם ילדו ועל כן הנבדקים נתבקשו למלא אותו 3 פעמים. שאלון הקרבה והאוטונומיה מוצג בנספח מספר 3. הלוח הבא מציג את המשתנים, טווחיהם, מהימנותם הפנימית, ממוצעים וסטיות תקן:

לוח 2.2: ממוצעים, סטיות תקן, טווחים ומהימנות פנימית של שאלון שליטה ופיקוח.

טווח בפועל	ס.תקן	ממוצע	מהימנות	טווח	מס' היגד	קרבה ואוטונומיה
1.58-4.92	0.78	3.88	0.885	1-5	8,9,10*,11,13*,14*,15*,18,20,21,22*,23	אב - קרבה
1.82-4.82	0.57	3.76	0.751	1-5	1,2,3*,4*,5,6,7*,12*,16*,17,19*	אב אוטונומיה
1.33-5.00	0.70	4.10	0.888	1-5	8,9,10*,11,13*,14*,15*,18,20,21,22*,23	אם - קרבה
2.18-5.00	0.62	3.65	0.783	1-5	1,2,3*,4*,5,6,7*,12*,16*,17,19*	אם אוטונומיה
2.92-5.00	0.36	4.60	0.723	1-5	8,9,10*,11,13*,14*,15*,18,20,21,22*,23	אני - קרבה
2.82-4.91	0.41	3.76	0.612	1-5	1,2,3*,4*,5,6,7*,12*,16*,17,19*	אני אוטונומיה

* היגד הפוך

הליך המחקר

לאחר בחירת השאלונים מטרננו העיקרית הייתה לחשוב כיצד ניתן להגיע לאוכלוסיית המחקר. בתחילה, ביצענו פניות אישיות לחברים, מכרים ובני משפחה המתפקדים (מדגם נוחות) או המכירים (מדגם כדור השלג) הורים הומוסקסואלים שיסכימו לקחת חלק במחקר. במידה וקיבלנו אישור, השאלון הועבר אל הנחקר ידנית או דרך המייל וחזר ישירות אלינו לניתוח. הבחנו כי אנו מתקשים להגיע לאוכלוסיית המחקר בדרך זו בלבד, שכן מדובר באוכלוסייה הנמצאת במיעוט ומתרכזת בעיקר באזור גיאוגרפי אחר בארץ. בשלב הבא, התחלנו לפנות לפורומים אינטרנטיים וארגונים המתעסקים בהורות גאה. העלנו את השאלון לאתר אינטרנטי והתחלנו בהפצת הקישור בפורומים שונים דרך האינטרנט (פייסבוק, פורום תפוז, נענע ועוד) על מנת לנדב נבדקים נוספים. במקביל, יצרנו קשר עם ארגון "משפחות הקשת"- ארגון המשפחות הגאות והאלטרנטיביות, המשמש מסגרת תמיכה למשפחות גאות רבות. שוחחנו עם נציגי הארגון וביקשנו אישור להגיע לכנס השנתי של הארגון, שהתקיים בתל אביב בחודש פברואר 2011. בזמן הכנס, בהפסקות שבין ההרצאות והפעילויות, ניגשנו להורים וניסינו לנדב אותם לסייע לנו במחקר ולענות על השאלון. נבדקים רבים, שהחזירו לנו את השאלון, ציינו לשלילה את אורכו של השאלון (כשמונה עמודים) ואת מידת החשיפה האינטימית הנדרשת בזמן המענה עליו. נבדקים מסוימים הסכימו להשתתף במחקר, אך לא החזירו את השאלונים או לחליפין ענו על השאלון באופן חלקי. הסבר אפשרי לכך נעוץ בסיבה כי הנחקרים נחשפו לתכני השאלון ובחרו שלא להשתתף בו, מתוך הסיבות שהוצגו לעיל. ניתן היה להבחין בבירור לאורך כל הליך המחקר, כי נשים הסכימו לשתף איתנו פעולה בצורה נרחבת יותר מגברים (גם בקרב קבוצת הביקורת ההטרוסקסואלית). הסבר לכך יכול להיות נתון בעובדה שבקרב האוכלוסייה ההומוסקסואלית, ניתן לראות בבירור ובצורה סטטיסטית, מספר רב יותר של משפחות גאות המורכבות מנשים מאשר מגברים. לאחר הכנס המשכנו לאתר נבדקים דרך מכרים ופורומים אינטרנטיים.

ממצאים

נתונים תיאוריים של אוכלוסיית המחקר

במסגרת השאלון הדמוגרפי שהועבר לאוכלוסיית המחקר בדקנו מהו מצבו המשפחתי, מהו מודל התא המשפחתי אותו מקיים ההורה ההומוסקסואל ומהו מודל ההורות בו הוא מתפקד. הטבלאות הבאות מתארות את ההתפלגויות של נתונים אלו:

חלוקה לפי מצב משפחתי בקרב אוכלוסייה חד מינית

לוח 1: שכיחויות והתפלגויות מצב משפחתי בקרב אוכלוסייה חד מינית (n=38).

שם משתנה	N	%
מצב משפחתי		
רווק/ה	1	2.6
נשואה לאישה	10	26.3
נשוי לגבר	6	15.8
גרוש/ה	4	10.5
חי עם בן זוג ללא נישואין	7	18.4
חיה עם בת זוג ללא נישואין	8	21.1
נמצא/ת בזוגיות	1	2.6
אחר	1	2.6

חלוקה לפי מודל התא המשפחתי בקרב אוכלוסייה חד מינית

לוח 2: שכיחויות והתפלגויות של מודל תא משפחתי בקרב אוכלוסייה חד מינית (n=38).

משתנה	N	%
מודל תא משפחתי		
חד הורי	1	2.6
חד מיני	22	57.9
הורות משותפת עם גבר	2	5.3
הורות משותפת עם אישה	9	23.7
אחר (מס' אופציות יחד)	4	10.5

חלוקה לפי סוג הורה בקרב אוכלוסייה חד מינית

לוח 3 : שכיחויות והתפלגויות של סוג הורה בקרב אוכלוסייה חד מינית (n=38).

משתנה	N	%
סוג הורה		
הורה ביולוגי	18	47.4
הורה מאמץ	5	13.2
הורה חורג	2	5.3
אחר (מס' אופציות יחד)	13	34.2

התפלגות המשתנה סגנון הורות

על מנת לבדוק האם מתקיימת העברה בין דורית היה צורך לקבוע מהו סגנון ההורות של ההורה הנחקר, אביו, ואמו. הטבלה הבאה מתארת את התפלגות סגנונות ההורות בקרב אוכלוסיית המחקר וקבוצת הביקורת:

לוח 4 : שכיחויות והתפלגויות של סגנון הורות בקרב אוכלוסייה חד מינית והטרוסקסואלית (n=76).

סגנון הורות	הומוסקסואלים		הטרוסקסואלים	
	N	%	N	%
אב				
מתירני	4	10.5	5	13.2
סמכותני	14	36.8	7	18.4
סמכותי	20	52.6	26	68.4
אם				
מתירנית	3	7.9	5	13.2
סמכותנית	9	23.7	7	18.4
סמכותי	26	68.4	26	68.4
אני				
מתירני	1	2.6	0	0
סמכותני	0	0	0	0
סמכותי	37	97.4	38	100

בדיקת השערות

השערה 1: קיים קשר בין העברה בין דורית של סגנון הורות (אב ואם נבדקו בנפרד) לבין אוריינטציה מינית.

ההשערה נבדקה באמצעות מבחן χ^2 לאי תלות בין משתנים. תוצאות הבדיקה מובאות בלוח 5 ובלוח 5.1.

לוח מס' 5 : העברה בין דורית של סגנון הורות אב עפ"י אוריינטציה מינית (במספרים ובאחוזים).

אוריינטציה מינית				מס'	סה"כ	
הומוסקסואל	הטרוסקסואל	סה"כ	%			
18	12	30	47.4%	מס'	אין	העברה בין דורית של סגנון הורות אב
31.6%	39.5%		%			
20	26	46	52.6%	מס'	יש	
68.4%	60.5%		%			
38	38	76	100%	מס'	סה"כ	
100%	100%		%			

מסקנה: מבחן χ^2 מראה כי לא קיים קשר מובהק בין המשתנים ($\chi^2 = 1.983$; $p > 0.05$). לפי מדד phi אנו

למדים כי חוזק הקשר הוא חלש ($\phi = 0.162$).

לוח 5 מראה כי בקרב הומוסקסואלים 47.4% לא העבירו את סגנון ההורות של אביהם ו-52.6% העבירו את סגנון ההורות של אביהם. השערת המחקר הופרכה: אין קשר בין אוריינטציה מינית להעברה בין דורית של סגנון הורות של אב.

לוח מס' 5.1 : העברה בין דורית של סגנון הורות אם עפ"י אוריינטציה מינית (במספרים ובאחוזים).

אוריינטציה מינית				מס'	סה"כ	
הומוסקסואל	הטרוסקסואל	סה"כ	%			
13	12	25	34.2%	מס'	אין	העברה בין דורית של סגנון הורות אם
31.6%	32.9%		%			
25	26	51	65.8%	מס'	יש	
68.4%	67.1%		%			
38	38	76	100%	מס'	סה"כ	
100%	100%		%			

מסקנה: מבחן χ^2 מראה כי לא קיים קשר מובהק בין המשתנים ($\chi^2 = 0.060$; $p > 0.05$). לפי מדד phi אנו למדים כי חוזק הקשר הוא חלש ($\phi = 0.028$).

לוח 5.1 מראה כי בקרב הומוסקסואלים 34.2% לא העבירו את סגנון ההורות של אמם ו 65.8% העבירו את סגנון ההורות של אמם. השערת המחקר הופרכה: אין קשר בין אוריינטציה מינית להעברה בין דורית של סגנון הורות.

השערה 2: קיימים הבדלים במדדי הקרבה והאוטונומיה להורים (אב ואם בנפרד) בין נבדקים הטרוסקסואלים לבין נבדקים הומוסקסואלים.

השערה זו נבדקה באמצעות ניתוח שונות רב-משתני (MANOVA). תוצאות הבדיקה מובאות בלוח 6.

לוח 6: מדדי קרבה ואוטונומיה להורים לפי אוריינטציה מינית- ממוצעים, סטיות תקן, ערכי F וגודל אפקט.

Eta ²	p	F _(1,74)	הומוסקסואלים (n=38)		הטרוסקסואלים (n=38)		
			SD	M	SD	M	
0.008	0.437	0.612	0.81	3.80	0.74	3.94	קרבה אב
0.000	0.942	0.005	0.56	3.75	0.58	3.76	אוטונומיה אב
0.003	0.647	0.212	0.70	4.13	0.70	4.06	קרבה אם
0.001	0.829	0.047	0.57	3.63	0.66	3.66	אוטונומיה אם

מסקנה: מבדיקת המודל הכללי של אפקט אוריינטציה מינית על מדדי קרבה ואוטונומיה להורים עולה כי לא קיים אפקט מובהק של אוריינטציה מינית על מדדי קרבה ואוטונומיה ($F_{(4,71)}=0.418$, $p > 0.05$; $\text{Eta}^2=0.023$).

מבחינת האפקט של אוריינטציה מינית על כל אחד מעולמות התוכן, נראה כי לא קיים אפקט מובהק של אוריינטציה מינית על קרבה לאב ($F_{(1,74)}=0.612$, $p > 0.05$, $\text{Eta}^2=0.008$), על האוטונומיה של האב ($F_{(1,74)}=0.005$, $p > 0.05$, $\text{Eta}^2=0.000$), על קרבה לאם ($F_{(1,74)}=0.212$, $p > 0.05$, $\text{Eta}^2=0.003$), ועל האוטונומיה של האם ($F_{(1,74)}=0.047$, $p > 0.05$, $\text{Eta}^2=0.001$). על כן, ניתן להסיק כי השערת המחקר הופרכה: אין הבדלים במדדי הקרבה והאוטונומיה להורים בין נבדקים הטרוסקסואלים לנבדקים הומוסקסואלים.

השערה 3: קיימים הבדלים בסגנונות ההורות (אב ואם בנפרד) בין נבדקים הטרוסקסואלים לבין נבדקים הומוסקסואלים.

השערה זו נבדקה באמצעות ניתוח שונות רב-משתני (MANOVA). תוצאות הבדיקה מובאות בלוח 7.

לוח 7: סגנונות הורות לפי אוריינטציה מינית- ממוצעים, סטיות תקן, ערכי F וגודל אפקט.

Eta ²	p	F _(1,74)	הומוסקסואלים (n=38)		הטרוסקסואלים (n=38)		
			SD	M	SD	M	
0.037	0.097	2.826	0.65	2.36	0.51	2.58	אב מתירני
0.002	0.673	0.180	0.95	2.80	0.70	2.71	אב סמכותני
0.011	0.366	0.827	0.84	3.16	0.71	3.32	אב סמכותי
0.063	0.029	4.393	0.58	2.40	0.48	2.68	אם מתירנית
0.010	0.387	0.756	0.76	2.66	0.65	2.52	אם סמכותנית
0.000	0.900	0.016	0.70	3.36	0.74	3.38	אם סמכותית

מסקנה: מבדיקת המודל הכללי של אפקט אוריינטציה מינית על סגנונות הורות להורים עולה כי לא קיים אפקט מובהק של אוריינטציה מינית ($F_{(6,69)}=1.160, p>0.05; \text{Eta}^2=0.092$).

מבחינת האפקט של אוריינטציה מינית על כל אחד מעולמות התוכן, נראה כי קיים אפקט מובהק של אוריינטציה מינית על סגנון הורות אם מתירנית ($F_{(1,74)}=4.393, p<0.05, \text{Eta}^2=0.063$). מלבד זאת, לא קיים אפקט מובהק של אוריינטציה מינית על שאר סגנונות ההורות: אב מתירני, אב סמכותני, אב סמכותי, אם סמכותנית ואם סמכותית. על כן, ניתן להסיק כי השערת המחקר אוששה באופן חלקי: קיימים הבדלים במדד סגנון הורות אם מתירנית בין נבדקים הטרוסקסואלים לנבדקים הומוסקסואלים. מהטבלה ניתן לראות כי ממוצע סגנון הורות אם מתירנית גבוהה יותר בקרב נבדקים הטרוסקסואלים מאשר בקרב נבדקים הומוסקסואלים.

ממצאים נוספים

הבדלים מובהקים בין גברים לנשים בתוך האוכלוסייה החד מינית.

הטבלאות הבאות מציגות את ההבדלים המובהקים שמצאנו בין גברים לנשים בתוך האוכלוסייה החד מינית. למציאת ההבדלים נערכו מבחני t למדגמים בלתי תלויים. הבדלים מובהקים בין גברים לנשים נמצאו במדד הקרבה לאם ומדד האוטונומיה של האם. התוצאות מוצגות בלוח 8.

לוח 8: הממוצעים וסטיות התקן של מדד הקרבה לאם, לפי מין הנבדק בקרב חד מיניים ($n=38$).

Cohen's d	p	$t_{(36)}$	מגדר				
			נשים חד מיניות ($n=24$)		גברים חד מיניים ($n=14$)		
			SD	M	SD	M	
0.661	0.0475	1.717	0.79	3.98	0.42	4.38	מדד הקרבה לאם
0.598	0.049	-1.699	0.60	3.75	0.47	3.43	מדד אוטונומיה אם

לוח 8 מראה כי קיים הבדל מובהק סטטיסטית בממוצעי מדד הקרבה לאם בין גברים חד מיניים לנשים חד מיניות ($t_{(36)}=1.717$; $p<0.05$). האפקט בין שני המדגמים הוא בינוני (Cohen's $d=0.661$). מסקנה: בקרב גברים חד מיניים מדד הקרבה לאם יותר גבוהה מאשר בקרב נשים חד מיניות. בנוסף, לוח 7 מראה כי קיים הבדל מובהק סטטיסטית בממוצעי מדד האוטונומיה מהאם בין גברים חד מיניים לנשים חד מיניות ($t_{(36)}=-1.699$; $p<0.05$). האפקט בין שני המדגמים הוא בינוני (Cohen's $d=0.598$). מסקנה: בקרב גברים חד מיניים מדד האוטונומיה מהאם יותר נמוך מאשר בקרב נשים חד מיניות.

הקשר בין גיל היציאה מהארון למדדי הקרבה והאוטונומיה להורים.

בדקנו את הקשר בין גיל היציאה מהארון לבין מדדי הקרבה והאוטונומיה להורים (אב ואם בנפרד), בקרב אוכלוסיית ההומוסקסואלים. בין הנבדקים ההומוסקסואלים טווח גיל היציאה מהארון היה 8-40 עם ממוצע של 23.16. המתאמים מוצגים בלוח 9:

לוח 9: מתאמי פירסון בין גיל יציאה מהארון למדדי קרבה ואוטונומיה בקרב הומוסקסואלים ($n=38$).

5	4	3	2	1	
				---	גיל יציאה מהארון
			---	0.348*	קרבה אב
		---	0.497**	0.224	אוטונומיה אב
	---	0.257	0.460**	0.360*	קרבה אם
---	-0.005	0.674***	0.253	-0.003	אוטונומיה אם

*p< 0.05 **p< 0.01 ***p< 0.01

לוח 9 מראה כי קיים קשר חיובי בינוני ומובהק בין גיל היציאה מהארון לבין מדד הקרבה לאב ($r=0.348$; $p<0.05$) וקיים קשר חיובי בינוני ומובהק בין גיל היציאה מהארון לבין מדד הקרבה לאם ($r=0.360$; $p<0.05$). בנוסף, מראה הלוח כי קיים קשר חיובי בינוני ומובהק בין מדדי הקרבה של האב והאם ($r=0.674$; $p<0.01$) וקיים קשר חיובי בינוני ומובהק בין מדדי האוטונומיה של האב והאם ($r=0.460$; $p<0.01$).

$p<0.001$)

דיון ומסקנות

מחקר זה בא לבדוק את מאפייני ההורות אותם חוו הורים חד מיניים במהלך חייהם ואת ההבדלים הקיימים, אם בכלל, ביניהם ובין מאפייני ההורות אותם חוו הורים הטרוסקסואלים. על מנת לבדוק את הרבדים השונים של חוויות ההורות נבדקו סגנונות ודפוסי ההורות של אמו ואביו של הנחקר בנפרד. רובד נוסף שנבדק במהלך המחקר הינו סגנונות ודפוסי ההורות האקטיבית בקרב הורים חד מיניים והשוואתם לאלו של הורים הטרוסקסואלים. השערות המחקר התמקדו בהשוואה בין הורים חד מיניים להורים הטרוסקסואלים, זאת על מנת לגשש אחר נקודות דמיון ושוני בין שתי האוכלוסיות.

הממצא הראשון במחקר מצא כי אין קשר בין העברה בין דורית של סגנונות הורות לבין אוריינטציה מינית ועל כן השערת המחקר הופרכה. מן הממצא השני עולה, כי לא קיימים הבדלים בין נבדקים חד מיניים לנבדקים הטרוסקסואלים במדדי הקרבה והאוטונומיה לשני ההורים. ממצא זה סתר את השערת המחקר הראשונית, לפיה יהיו הבדלים בין שתי האוכלוסיות ועל כן גם השערה זו הופרכה. הממצא השלישי במחקר, מצא כי אין הבדל בין סגנונות ההורות אותם חוו הורים חד מיניים לבין אלו שחוו הורים הטרוסקסואלים, מלבד במשתנה הבודק סגנון הורות מתירני של האם. בנוסף, המחקר מצא כי קיים קשר חיובי בין גיל היציאה מהארון לבין מדד הקרבה לאם ולאב. בבדיקה שנעשתה בנוגע להבדלים בין גברים ונשים בתוך קבוצת המחקר של הורים חד מיניים, נמצאו הבדלים מובהקים במדדי הקרבה והאוטונומיה לאם, כך שגברים חד מיניים חוו קרבה רבה יותר לאמם לעומת נשים חד מיניות שחוו מידה רבה יותר של אוטונומיה מצד אמם.

הממצא הראשון, שהראה כי אין קשר בין העברה בין דורית של סגנונות הורות לבין האוריינטציה המינית של ההורה, העלה בנו תהיות רבות לגביי מגבלות המחקר, אשר ידונו בהמשך הפרק. בבדיקת השכיחות של סגנונות ההורות ראינו כי רובם המוחלט של הנבדקים (75 מתוך 76) הן החד מיניים והן הטרוסקסואלים, דיווחו על עצמם כהורים סמכותיים. שכיחות זו השפיעה על היכולת לבחון את ההעברה הבין דורית המתקיימת בקרב הנבדקים בכלל והורים חד מיניים בפרט. הסבר אפשרי לשכיחות הגבוהה של סגנון הורות סמכותי בקרב הנבדקים, נמצא במחקרם של קמפל וגילמור (Cample & Gilmore, 2007) שמצאו גם הם, כי סגנון הורות סמכותי אינו נקשר להעברה בין דורית. האחרונים מסבירים ממצא זה בטוענם כי התרבות המודרנית הנוכחית משפיעה על הפרשנות אותה נותנים הורים

לסגנון ההורות שלהם. החברה המודרנית, שמה דגש רב על טובת הילד ומספקת מידע נרחב בנוגע להשפעת חוויות ההורות על התפתחותו ורווחתו הנפשית. כתוצאה מכך ניתן לשער, כי בקרב ההורים מתפתחת מודעות והם מותאמים בצורה רחבה יותר לצרכיו של הילד או לחילופין, הם יכולים לשער בצורה מדויקת יותר מהי התשובה "הנכונה" שעליהם לספק בתור הורים. בנוסף לכך, אם נתייחס באופן ממוקד יותר לאוכלוסיית ההורים החד מיניים, יהיה ניתן גם לדון על הצורך המוגבר שיש להורים אלה להוכיח את כשירותם, עקב הסטיגמה הרובצת עליהם. הספרות בתחום מספקת תימוכין לטענה זו ומתארת כי הורים חד מיניים חשים צורך לתפקד כ"הורי על", עקב התפיסות החברתיות המערערות על כשירותם לספק כראוי את צרכיו של הילד (אפרת, 2009; Ariel & McPherson, 2000).

הסבר נוסף שעשוי להסביר את השכיחות הלא מייצגת של סגנונות ההורות נמצא במחקרם של קמפל וגילמור (Cample & Gilmore, 2007), לפיו הורים להם רמה גבוהה יותר של השכלה דיווחו על עצמם כעל פחות סמכותניים. נתון זה מתיישב עם ממצאי מחקרנו, בו 82.9% מהנבדקים היו בעלי תואר אקדמאי אחד או יותר.

הממצא השני קבע כי אין הבדלים בין אוכלוסיית המחקר לקבוצת הביקורת במדדי הקרבה והאוטונומיה לשני ההורים. ניתן להבחין במדדי קרבה גבוהים לאב ולאם (עם ממוצע של 3.88 לאב וממוצע של 4.10 לאם) בקרב שתי אוכלוסיית המחקר. מחקרם של מייזלס וסלומון (2003) שבדק מתבגרים בקרב 25 מדינות מערביות, מצא כי המתבגרים בישראל מדווחים על הרמות הגבוהות ביותר של קרבה ותמיכה להוריהם. בהמשך מסבירים החוקרים, כי הקרבה בין ההורה לילדו גוברת ברגע בו הצעיר עוזב את הבית. מאמרן של מייזלס ושרף (2005) מחזק טענה זו באומרו כי על סמך מספר רב של מחקרים שנערכו, יש מקום לשער כי ההיבט של חום וקרבה ביחסי הורים-ילדים בארץ, איננו בעייתי. האחרונות מסיקות גם כי ממצאי המחקר שלהן מייצגים תרבות הומוגנית ואוניברסאלית של יחסי הורים ומתבגרים בישראל, שמוכללת מעבר לקבוצות אוכלוסייה שונות (מייזלס ושרף, 2005).

בקרב אוכלוסיית המחקר החד מינית, ניתן לספק לממצא זה שני הסברים אפשריים. הראשון נעוץ בגישה המתחדשת בקרב המחקר בתחום היציאה מהארון, הטוענת כי תהליך חשיפת הזהות המינית גורם להגברת הקרבה והאינטימיות במשפחה (Ben-Ari, 1995). ההסבר השני מתקשר למימד הזמן, אותו יש לבחון כפקטור משמעותי. הנחקרים היו צריכים להעיד על הוריהם בראייה רטרוספקטיבית, ביחס לתקופה בה גדלו בבית. עם חלוף השנים, ההתפתחות המנטאלית והקוגניטיבית

והעובדה כי כיום הם הורים בעצמם, הגיעו הנחקרים למידות קבלה והשלמה גבוהות יותר מבעבר של מערכת היחסים עם הוריהם. לפי לורסן וקולינס (Laursen & Collins 1994) עם גדילתם, מפתחים מתבגרים אסטרטגיות אדפטיביות ומשוכללות יותר לשם יצירת גישור ופשרה עם זולתם בכלל ועם הוריהם בפרט. בנוסף תהליך ההתבגרות, ההתרחקות והמעבר למגורים נפרדים, מהווים גורם ממריץ למציאת פתרונות מפיסיים ומתפשרים יותר (Laursen & Collins 1994). תפישה המחזקת את משמעותו של מימד הזמן, בקרב אוכלוסיית המחקר, עוסקת במידת הקבלה של ההורים את הנטייה המינית של ילדם. על פי גולדפריד וגולדפריד (Goldfried & Goldfried, 2001), השלב האחרון בתהליך קבלת האוריינטציה המינית של הילד על ידי הוריו, מתאפיין באינטגרציה של מרכיבי ההתמודדות של ההורים עם החשיפה (עיבוד האבל, רכישת ידע ועוד). ניתן להסיק כי מכיוון שחלף זמן רב מאז חשפו הנחקרים את נטייתם המינית בפני הוריהם (17 שנה לערך), המערכת המשפחתית הגיעה לאינטגרציה מלאה יותר וקבלה גבוהה יותר של הנטייה המינית של הנחקר. אינטגרציה זו עשויה להשפיע על הדרך בה תופש הנחקר את מערכת היחסים עם הוריו והקרבה אליהם ולפגום ביכולת המחקר לצייר תמונה מדויקת של יחסים אלו בעבר.

הממצא השלישי נוגע להבדלים בין אוכלוסיית המחקר לקבוצת הביקורת בכל הנוגע לחווייתם האישית של סגנונות ההורות של אביהם ואימם. המובהקות היחידה שנמצאה בבחינת השוואת סגנונות ההורות הראתה כי אמהות של נחקרים הטרוסקסואלים ביטאו דפוס הורות מתירני בממוצע גבוה יותר מנבדקים חד מיניים. בספרות, מתאפיין סגנון ההורות המתירני במחסור בהצבת גבולות ופיקוח על הילד (בירון, 2008; Sabattini & Leaper, 2004; Cample & Gilmore, 2007). כפי שהוזכר לעיל, התיאוריה הפסיכואנליטית של "האב החלש" בחקר ההומוסקסואליות, מאפיינת את האם ברמות שליטה גבוהות ודומיננטיות רבה בתוך הבית לעומת האב ה"לא נוכח" / "העוין" (מזרחי, 2001). על כן, הסבר אפשרי לממצא זה הוא כי דפוס ההורות המתירני עשוי להימצא יותר בקרב משפחות עם ילדים הטרוסקסואלים. אנו נוטים לסייג הסבר זה ולקשור את הממצא בהטיה סטטיסטית, בה חריגות הדיווח על קיומה של אם מתירנית השפיע על המובהקות בזמן ניתוח הנתונים. קוהלר וגלזר-לוי (Cohler & Galatzer-levy, 2000) אצל (Seutter & Rovers, 2004; עמ' 44) מבקרים את תיאורית ה"אב החלש" באומרם, כי על אף התמיכה האמפירית המועטה שיש למודל הביולוגי להומוסקסואליות, יש קושי רב להסיק, כי שילוב של אם דומיננטית ואב "עוין" יוביל בהכרח לנטייה חד מינית. החוקרים מבקרים את תיאוריית ה"אב החלש"

ואומרים שתיאוריה זו שנבנתה על בסיס ממצאים שנדגמו מאוכלוסייה מטופלת פסיכיאטרית, שאיננה מייצגת, וכי ראיונות עם אוכלוסייה חד מינית שאינה קלינית מצאו תמיכה מועטה מאוד לתיאוריה זו. הטיעון העיקרי בעזרתו אנו קושרים את ממצאי שלושת ההשערות והפרכת ההבדלים בין אוכלוסיית המחקר לקבוצת הביקורת, נוגע לסטיגמה הרובצת על המיעוט החד מיני. יש אפשרות לאגד ממצאים אלה למסקנה עיקרית אחת, בה ככל הנראה לא קיימים הבדלים בין הטרוסקסואלים להומוסקסואלים בכל הקשור לסגנונות ודפוסי הורות אותם חוו, והדפוסים בהם הם מאופיינים כהורים בעצמם. מסקנה זו עשויה להחליש חלקית מודלים סביבתיים, הטוענים כי גם הומוסקסואליות, ככל התנהגות מינית, היא התנהגות מינית נלמדת המושפעת, בין השאר, מהסביבה המשפחתית אליה נולד האדם.

המסקנה מעמידה במוקד את הסטריאוטיפים והדעות הקדומות בהם שרויה החברה שלנו בבואה לבחון ולהגדיר שונות מינית ומשפחתית. למרות החשיפה הנרחבת לה זוכים מיעוטים מיניים בימינו, נראה כי הסטיגמה החברתית מוטבעת עמוק בתוכנו, ומשפיעה לא רק על מצבם הנפשי של בני מיעוטים אלו אלא גם על חווית הזוגיות וההורות שלהם.

זהו המקום לציין כי גם לנו, בתחילה, היה קושי להכיל את הרעיון כי אין הבדלים בסגנונות ודפוסי ההורות בין הומוסקסואלים להטרוסקסואלים. עם זאת, ככל שהתקדמנו בכתבתה של עבודה זו, הבנו כי גם אנו הושפענו מאותה הסטיגמה המשמרת את התפישות החברתיות המפלות את האוכלוסייה החד מינית, גם אם במידה מתונה ופחות נראית לעין. אנו מסכימים עם דבריו של וובר (Webber, 2008), הטוען כי סטריאוטיפים תרבותיים המתייגים מיעוטים מיניים, יוצרים מצד החברה יחס של אב-נורמאליות ומעודדים העדר מוסריות כלפי אוכלוסיות אלו. יחס זה מגביר דחיקה לשוליים ועלול לייצר בקרב הומוסקסואל מצבים של התנהגות הרסנית, תיעוב עצמי, חוסר קבלה ופגיעה עצמית. השלכות והתנהגויות אלה, הן אלו המספקות בסופו של דבר תמיכה לטענות כי למיעוטים מיניים לא מגיעה זכות חוקית להקים בית וכי הם אינם כשירים להיות הורים. "מעגל קסמים" זה נובע מאינפורמציה מוטעית ועליו להישבר. נסכם טיעון זה עם דבריו של וובר (Webber, 2008 pp. 602): "הכרה ממשלתית, חקיקת חוקים ויצירת מדיניות המתאימה את עצמה לאוכלוסייה ההומוסקסואלית, עשויים להפחית את הסטיגמה החברתית ולהשפיע על חייהם של יחידים רבים, הטרוסקסואלים או חד מיניים".

ממצאים נוספים במחקר מצאו קשרים והבדלים בתוך אוכלוסיית המחקר של הורים חד מיניים. בבדיקת הבדלים בין גברים חד מיניים לנשים חד מיניות נמצאו הבדלים מובהקים במדד הקרבה לאם ומידת האוטונומיה מהאם. בבחינת מימד האוטונומיה נמצא כי נשים חד מיניות קיבלו באופן מובהק מידה רבה יותר של אוטונומיה מאמהותיהן. בבחינת מימד הקרבה גברים חד מיניים נמצאו קרובים יותר לאמם, באופן מובהק, מאשר נשים חד מיניות. נתונים אלו נתמכים חלקית על ידי מחקרם של אלנקו ועמיתיו (Alanko et al, 2009) בו נמצא כי לנשים לסביות יחסים פחות אוהבים עם שני ההורים, דבר העשוי לשקף את האוטונומיה וההתרחקות שלהן מהוריהן כבר מגיל צעיר.

ממצא נוסף בדק את הקשר בין גיל היציאה מהארון לבין תחושת הקרבה להורים. ההנחה הראשונית עימה ניגשנו לבדיקת ממצא זה הייתה כי ככל שזמן החשיפה היה מוקדם יותר כך תחושת הקרבה להורים הייתה גבוהה יותר. להפתעתנו, גילינו כי ההפך הוא הנכון וכי מתקיים קשר חיובי בין שני המשתנים, כלומר ככל שעלתה רמת הקרבה להורה כך עלה גם גיל היציאה מהארון. הסבר אפשרי לכך טמון בתקופה בה יצאו נבדקי המחקר מהארון. הגיל הממוצע בו יצאו הנחקרים מהארון היה 23, וממוצע הגילאים הנוכחי של הנחקרים ההומוסקסואלים הינו 40. בתקופה בה יצאו רוב נבדקי המחקר מהארון, השוני בנטייה המינית קיבל פחות לגיטימציה חברתית לעומת היום. עקב כך, ניתן להסיק כי נבדקים שחשו קרבה גבוהה להוריהם בחרו להישף בפניהם בגיל מאוחר יחסית בשל חששם לפגוע בהוריהם או לפגום במערכת היחסים. ניתן לייחס מסקנה זו גם לכיוון ההפוך: נבדקים שחשו רמת קרבה נמוכה להוריהם, חששו פחות מחשיפה בגיל מוקדם. על פי הנתונים של ארגון חושן (2010), שנזכרו בסקירה, ניתן לראות כי כיום יורד גיל החשיפה בקרב האוכלוסייה ההומוסקסואלית, בהתאם לרמת הפתיחות והקבלה בחברה ובתרבות של ימינו.

מגבלות המחקר

במהלך ניתוח וכתובת עבודת זו, מצאנו מספר מגבלות שהשפיעו על איכותו ותוצאותיו של המחקר. המגבלה הראשונה קשורה לכמות הנבדקים וחתך האוכלוסייה אותו הם מייצגים. עקב הקושי להגיע לאוכלוסיית המחקר, הצלחנו לדגום מדגם יחסית מצומצם של 38 הורים חד מיניים בלבד. בנוסף לכך, הממצאים מתוך הנתונים הדמוגרפיים מדגישים כי המדגם אותו דגמנו, גם בקרב אוכלוסיית המחקר

וגם בקרב קבוצת הביקורת, אינו מהווה חתך אוכלוסייה מייצג (82.9% מהנחקרים היו בעלי תואר ראשון או יותר).

המגבלה השנייה נוגעת לאיכותו של השאלון והדרך בה התבצעה הדגימה. השאלון בו השתמשנו היה ישיר ולא השלכתי ואופיים וניסוחם של ההיגדים בשאלון היה ברור לעין. עובדה זו הקלה על הנחקרים לזהות את המשתנים אותם בדקנו, וקידמה רצייה חברתית לכיוון יצירת תמונה אופטימאלית של הנחקר כהורה מושלם. בנוסף, השאלון בו השתמשנו היה ארוך, אינטימי והתבצע בנקודת זמן אחת. נחקרים רבים החזירו את השאלון בטוענה זו ועל כן ניתן לשער כי ייתכן שלא כל הנבדקים הרגישו נוחות לענות בכנות על השאלון, או לחילופין מיהרו למלא אותו מבלי להעמיק בכל פריט ופריט. אנו חושבים כי במידה ומחקר זה היה משתמש בכלי מחקר של ראיונות אישיים ותצפיות ניתן היה לקבל תמונה ברורה ומציאותית יותר של משתני המחקר.

בנוסף, ניתן לדון על קיומם של משתנים מתערבים אליהם לא ניתן יחס במחקר, או ניתן יחס אך לא ממוקד דיו. דוגמא לכך היא גיל היציאה מהארון. על אף כי שאלנו את הנחקרים על גיל חשיפת הזהות המינית שלהם, לא השכלנו למקד ולשאול באיזה גיל חשף הנחקר את נטייתו המינית בפני הוריו (כיום אנו מניחים כי הגיוני שנחשף קודם בפני חבריו). בנוסף, יכולנו למקד שאלה זו ולשאול את הנחקר מי ההורה בפניו חשף קודם את הנטייה המינית שלו. משתנה מתערב נוסף שלא בדקנו הוא המצב המשפחתי של משפחת המוצא ממנו מגיע הנחקר. הגיוני לשער כי יהיו הבדלים בין נחקר המגיע ממשפחה להורים נשואים, גרושים מאמצים ועוד. על אף מגבלות אלו אנו חשים כי תוצאות המחקר יכולות להוות פתח לגישות מתקדמות יותר בחקר האוכלוסייה החד מינית, המקדמות גישה שוויונית ופחות סטיגמטית בחברה של ימינו.

לבסוף, אנו רוצים לדון על נקודת המוצא שלנו כמגבלה. ניתן לדון על כך כי אנו כחוקרים בוחנים את המציאות מתוך פרדיגמה הטרוסקסואלית, המשווה אל עצמה כל שוני או דמיון ו"מחפשת" את עצמה בתוך מודלים חדשים. על כן אין ביכולתנו לבחון בצורה אובייקטיבית, או לעמוד בצורה מלאה יותר על ההבדלים או נקודות הדמיון בין שתי האוכלוסיות.

הערכת המחקר והצעות להמשך

מחקר זה הינו ייחודי בקרב חקר ההומוסקסואליות בכך שהוא בוחן העברה בין דורית ובודק דפוסים וסגנונות הורות הנוגעים בשלושה דורות. המחקר פותח דלת למחקרי המשך בתחום ההעברה הבין דורית בקרב האוכלוסייה החד מינית, ובעל השלכות לפרקטיקה העוסקת ביחסי הורי- ילד ובהורות האקטיבית בקרב להט"ב. ממצאי המחקר והמסקנה כי אין הבדלים בין האוכלוסייה החד מינית לבין האוכלוסייה ההטרוסקסואלית, סותרים חלק מהידע הקיים בתחום אך מקדמים גישות ביקורתיות העוסקות בפרדיגמות סטיגמיות ובהשפעתן על מיעוטים חד מיניים. הממצאים מדגישים את חשיבות זניחת הסטריאוטיפים והתיוגים, שהוכחו כיוצרים השפעה שלילית רבה על קהילת להט"ב בפן הפיזי, הפסיכולוגי והסוציולוגי. אנו מקווים כי מחקר זה יקדם מחקרים השוואתיים חדשים החותרים לקראת ניפוץ הסטיגמה וקידום זכויות לאוכלוסיית להט"ב. בכל הנוגע להמשך המחקר בתחום ההעברה הבין דורית בקרב אוכלוסיית להט"ב, אנו סבורים כי ישנה חשיבות רבה לבדיקת קיומה של העברה בין דורית של סגנונות הורות בקרב הילדים למשפחות חד מיניות. בנוסף, יהיה מעניין לבדוק האם ישנה העברה בין דורית של סטיגמה בקרב קהילת להט"ב, היוצרת הומופוביה מופנמת שמועברת הלאה ומשמרת תפיסות סטיגמטיות גם בתוך הקהילה עצמה. אנו רואים חשיבות בכך שמחקרים עתידיים יתבצעו בצורה איכותנית שתדגום בסופו של דבר מדגם קטן של נחקרים אך עם זאת, תבצע חקר מעמיק ואותנטי יותר של חוויתם האישית. מחקר זה הדגיש בפנינו את המשמעות בהמשך העיסוק במחקר ביקורתי, לצורך קידום מדיניות שוויונית יותר כלפי אוכלוסיות שונות בחברה.

מקורות

אבירם, א' (2011). הורות אחרת? על הדומה והשונה בהורות חד-מינית. פסיכולוגיה עברית, אוחר מתוך :

<http://www.hebpsy.net/articles.asp?id=2550>

אורן, א' (2007). הבנייתה של משפחה הומוסקסואלית במודל 'הורות משותפת' עם אישה (עבודה לשם

קבלת תואר מאסטר). מכללת אורנים.

אפרת, ר' (2009). זוגיות חד מינית כהוויה היוצרת משמעות ייחודית. חברה ורווחה, כט, (1), 38-7.

בלומקין, ל' (2007). גאוות יחידה. אורנית: גבעתיים.

בירון, ר' (2008). הקשר בין יחסי הורה- ילד, משאבים אישיים ותפקוד רגשי וחברתי, בקרב ילדים

בפנימיות טיפוליות (עבודת גמר לקבלת תואר "מוסמך"). בית הספר לעבודה סוציאלית,

אוניברסיטת חיפה.

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2008. שנתון סטטיסטי לישראל 2008.

לוז, ד', ואבני, ש' (2000). אמא, יש לי משהו לספר לך: הורים וילדיהם על היציאה מן הארון. תל-

אביב: שופרא לספרות יפה.

לבני, ט' (2004). הורות בדרך לא סלולה: אימהות לסבית בחברה הישראלית (עבודה לשם קבלת תואר

"מאסטר"). חיפה: אוניברסיטת חיפה.

מזרחי, ש' (2001) משפחתו העצובה של העלזי או זו לא בושה אך גם לא כבוד גדול (עבודה לשם קבלת

תואר "דוקטור"). הפקולטה למדעי החברה, בית הספר לעבודה סוציאלית: אוניברסיטת תל אביב.

מילר, ג' (2008). "העברה בין דורית והתפתחות של סגנונות נהיגה בקרב נהגים צעירים"

(חיבור לשם קבלת התואר "דוקטור לפילוסופיה"). אוניברסיטת בר אילן: רמת גן.

מייזלס, ע', סלומון, ג' (2005). מאפייני הנוער בישראל - קטבים סותרים ומשלימים, בטחון עצמי ותחושת

לחץ קרבה וחיכוך, קונפורמיות ואי ציות. בתוך: רהב, ג. וזנר, י. ולנצר שוורץ, מ. (עורכים). נוער

בישראל – 2004 (עמ' 141-161). אוניברסיטת ת"א: המרכז הבינתחומי לחקר מדיניות וטיפול

בילדים ונוער.

מרום, א' (2001). השפעת היציאה מהארון של בן הומוסקסואל על זוגיותם של הוריו: תהליכים, שינויים

ומשמעויות במערכת היחסים (עבודה לקבלת תואר מ.א). אוניברסיטת חיפה.

סליטר, א', עייק א', קצף ע', הרץ ש', סקר "יציאה מהארון", חוש"ן, אווזר מתוך :

<http://www.hoshen.org/info/articles/>

פלג, נ', רוזנבלום א' (2007). משפחות חד מגדריות (חד מיניות). "משפחה חדשה", אווזר מתוך :

<http://www.newfamily.org.il/624/%d7%9e%d7%a9%d7%a4%d7%97%d7%95%d7%aa->

[%d7%97%d7%93-7%9e%d7%99%d7%92%d7%93%d7%a8%d7%99%d7%95%d7%aa-](http://www.newfamily.org.il/624/%d7%9e%d7%a9%d7%a4%d7%97%d7%95%d7%aa-)

[%d7%97%d7%93-%d7%9e%d7%99%d7%a0%d7%99%d7%95%d7%aa-](http://www.newfamily.org.il/624/%d7%9e%d7%a9%d7%a4%d7%97%d7%95%d7%aa-)

[%d7%a2%d7%95%d7%93-%d7%90%d7%99%d7%a8%d7%99/](http://www.newfamily.org.il/624/%d7%9e%d7%a9%d7%a4%d7%97%d7%95%d7%aa-)

שילה, ג' (2007). החיים בורוד. רסלינג: תל אביב.

שרף, מ', מייזלס, ע' (2005). הסמכות ההורית והקשר בינה לבין תפקוד רגשי חברתי והתנהגותי בבית

הספר. הפקולטה לחינוך, אוניברסיטת חיפה.

Alanko, K., Santtila, P., Witting, K., Varjonen, M., Jern, P., Johansson, A., et al. (2009).

Psychiatric symptoms and same-sex sexual attraction and behavior in light of childhood gender atypical behavior and parental relationships. *Journal of Sex Research*, 46, 494–504.

Ariel, J., & McPherson, D. (2000). Therapy with lesbian and gay families and their children.

Journal of Marital and Family Therapy, 26, 421–432.

Aunola, K., & Nurmi, J.E. (2005). The role of parenting styles in children's problem

Behavior. *Child Development*, 76(6), 1144–1159.

Bailey, J. M., Dunne, M. P., & Martin, N. G. (2000). Genetic and environmental influences

on sexual orientation and its correlates in an Australian twin sample. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 524–536.

Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

- Baumrind, D. (1978). Parental disciplinary patterns and social competence in children. *Youth and Society*, 9, 238-276.
- Beers, J. R. (1996). *The desire to parent in gay men*. Unpublished doctoral dissertation, Columbia University, New York, NY.
- Ben-ari, A. (2001). Homosexuality and heterosexism: views from academics in the helping professions. *British Journal of Social Work*, 31(1), 119-131.
- Ben-Ari, A. (1995). Coming out: A dialectic of intimacy and privacy. *Families in Society*, 76(5), 306-314.
- Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. Northvale, NJ: Jason Aronson.
- Bowlby, J. (1969/1982) (2nd ed.). *Attachment and loss: Attachment*. (1). NY : Basic books.
- Buri, J.R. (1991). Parental authority questionnaire. *Journal of Personality Assessment*, 57, 110- 119.
- Campbell, J. & Gilmore, L. (2007). Intergenerational continuities and discontinuities in parenting styles. *Australians Journal of psychology*, . 59, No. 3, pp. 140-150.
- Coolidge, F. L., Thede, L. L., & Young, S. E. (2002). The heritability of gender identity disorder in a child and adolescent twin sample. *Behavior Genetics*, 32, 251–257.
- Corcoran, K. Fischer, J. (2000). *Measures for clinical practice: a sourcebook*. (3rd.ed) NY: Free press
- Francis, Andrew M. (2008). [Family and sexual orientation: the family-demographic correlates of homosexuality in men and women](#). *Journal of Sex Research*, 45. pp. 371–377.

- Goldfried, M. R., & Goldfried, A. P. (2001). The importance of parental support in the lives of gay, lesbian and bisexual individuals. *Journal of Clinical Psychology/In Session: Psychotherapy in Practice*, 57, 681-69.
- Holtzen, David W.; Kenny, Maureen E.; Mahalik, James R.(1995). Contributions of parental attachment to gay or lesbian disclosure to parents and dysfunctional cognitive processes. *Journal of Counseling Psychology*, 42(3), 350-355.
- Huppert, F. A., Abbott, R. A., Ploubidis, G. B., Richards, M., & Kuh, D. (2010). Parental practices predict psychological well-being in midlife: Life course associations among women in the 1946 British birth cohort. *Psychological Medicine*, 40, 1507-1518.
- IJzendoon, M. H. V. (1992) Intergenerational Transmission of parenting: A Review of studies in Nonclinical population. *Developmental Review*, 12, 76-99.
- James, S.E., & Murphy, B.C. (1998). Gay and lesbian relationships in a changing social context. In C.J. Patterson, & A.R. D'Augelli (Eds.), *Lesbian, gay and bisexual identities in families. Psychological perspectives* (pp. 99-121). New York, Oxford: Oxford University Press.
- Kerr, M., & Bowen, M. (1988). *Family evaluation*. New York: Norton
- Knafo, A., Iervolino, A. C., & Plomin, R. (2005). Masculine Girls and Feminine Boys: Genetic and Environmental Contributions to Atypical Gender Development in Early Childhood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88, 400 - 412.
- Kohut, H. (1978). *The search for the self: selected writing of Heinz Kohut, 1950-1978* vols. 1 and 2, ed. P. Ornstein. NY: International Universities Press.
- Kubler-Russ, E (1969). *On death and dying*, Macmillan Publishing Co. New York.

- Lamborn, S. D., Mants, N. S., Steinberg, L., & Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 62, 1049-1065.
- Lasala, M. C. (2000). Gay Male Couples. *Journal of Homosexuality*, 39:2, 47-71.
- Laursen, B., & Collins, W. A. (1994). Interpersonal conflict during adolescence. *Psychological Bulletin*, 115, 197–209.
- Lubbe, C. (2008). Mothers, fathers and parents: Same-gendered families in South Africa. *Agenda*, 76, 43-55.
- Mazor, A.(2004). Same-Gender Couple Therapy: Creating New Objects in Intimacy and Parenthood Transition. *Contemporary Family Therapy* 26(4), 409-423.
- McCann, D., & Delmonte, H. (2005). Lesbian and gay parenting: Babes in arms or babes in the woods? *Sexual and Relationship Therapy*, 20, 333-347.
- McKnight, J. & Malcolm J.P. (2000). Is Male Homosexuality Maternally linked? *Psychology Evolution and Gender*,2, 229-240.
- Pateresson, C. J (2000). Family relationship of lesbian and gay men. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 1052–1069.
- Perlesz, A., Power, J., Brown, R., McNair, R., Schofield, M. and Pitts, M. (2010). Organising work and home in same-sex parented families: findings from the work love play study. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy. Special Issue: Gay and Lesbian Parented Families: Translating Research into Practice*, 31,374–391
- Sabattini, L., & Leaper, C. (2004). The relation between mothers` and fathers` parenting styles and their division of labor in the home: Young adults` retrospective report. *Sex roles*, 50 (3/4), 217-225.

- Scasta, D. (1998). Historical perspectives on homosexuality. *Journal of Gay and Lesbian Psychiatry*, 2(4):3-17.
- Segal–Engelchin, D., Erera, P., & Cwikel, J. (2005). The hetero–gay family: An emergent family configuration. *Journal of GLBT Family Studies*, 1(3), 85–104.
- Seutter, R. A., & Rovers, M. (2004). Emotionally absent fathers: Furthering the understanding of homosexuality. *Journal of Psychology and Theology*, 32, 43-49.
- Stacey, J., Biblarz TJ.(2010). "(How) Does the Sexual Orientation of Parents Matter?". *Journal of Marriage and Family* , 72 ,I (1), pages 3–22.
- Steinberg, L. (1990). Autonomy, conflict, and harmony in the family relationship. In S. S. Feldman & G. R. Elliott (Eds.), *At the threshold: The developing adolescent* (pp. 255-276). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Troiden, R. R. (1984). Self, self- concept, and homosexual identity: constructs in need of definition and differentiation. *Journal of homosexuality*, 4, 219-235.
- Troiden, R. R. (1988). *Gay and Lesbian Identity: A Sociological Analysis*. New York: General Hall.
- Van Dam, M.A.A, (2004). Mothers in two types of lesbian families: Stigma experiences, supports, and burdens. *Journal of Family Nursing*, 10, 450-484.
- Wainright, J.L., Russell, S.T., & Patterson, C.J. (2004). Psychosocial adjustment and school outcomes of adolescents with same-sex parents. *Child Development*, 75, 1886–1898.
- Willoughby, Brian L. B.; Malik, Neena M.; Lindahl, Kristin M.(2006). Parental reactions to their sons' sexual orientation disclosures: The roles of family cohesion, adaptability, and parenting style. *Psychology of Men & Masculinity*, 7(1), 14-26.

Webers. S (2008). Parenting family life, and well- being among sexual minorities: nursing policy and practice implications. *Issues in mental health nursing*, 29, no. 6,601-618

נספחים

נספח 1: שאלון פרטים דמוגרפיים

הורה יקר,

אנו מודים לך על כך שהסכמת לקחת חלק במחקר, העוסק במשפחות חד מיניות, שאנו עורכים במסגרת סמינריון המחקר של החוג לעבודה סוציאלית במכללת תל חי. השאלון שלפניך כולל שאלות בנוגע לעמדות, הרגשות והתנהגויות לגבי תפקידך כהורה ויחסך עם הוריד. השאלון הוא אנונימי ואין צורך לכתוב את שיםך בשום מקום. תשובותייך ישמשו רק לצרכי המחקר ולא יחשפו בפני שום גורם. עליך למלא את התשובות המתאימות ביותר לדעותייך ולחוויותייך האישיות. חשוב לנו שתקפיד לענות על כל השאלות בכנות ותתייחס אליהן במלוא תשומת הלב. **תודה על שיתוף הפעולה** ☺

שאלון דמוגרפי:

1. גיל: _____
2. מין: זכר/ נקבה/ טרנסג'נדר/ לא יודע
3. נטייה מינית: הומוסקסואל/ ביסקסואל/ הטרוסקסואל/ לא יודע/ אחר: _____
4. ארץ לידה: ישראל/ אחר: _____
5. מצב משפחתי: רווק/ה / נשואה לאישה / נשוי לגבר / גרושה / אלמנה / חי עם בן זוג ללא נישואין / חיה עם בת זוג ללא נישואין/ נמצאת בזוגיות/ אחר: _____
6. במידה ויש לך בן/ בת זוג, כמה זמן הנך נמצאת בזוגיות? _____
7. במידה והינך רווק/ה, גרושה, אלמנה, כמה זמן הנך חי לבד? _____
8. האם אתה: הורה ביולוגי/ הורה מאמץ/ הורה חורג/ אחר: _____ (הקף את כל האופציות הנכונות לגביך).
9. מודל התא המשפחתי: חד הורי/ הורות חד מינית/ הורות משותפת עם גבר/ הורות משותפת עם אישה/ אחר: _____
10. מספר הילדים בבית: _____

מין הילד	גיל הילד	דרך הבאת הילוד (יחסי מין /פונדקאות/הפריה מלאכותית/אימוץ)

11. השכלה: א. יסודית
ב. תיכונית
ג. על-תיכונית
ד. אקדמאית
ה. אחר: _____

11. בילדותך משפחתך הייתה: חילונית/ מסורתית/ דתית/ דתית מאוד
12. אתה מגדיר את עצמך כיום כ: חילוני/ מסורתי/ דתי/ דתי מאוד
13. באיזה גיל יצאת מהארון: _____

נספח 2: שאלוני סגנונות הורות

סמן בבקשה בעיגול את המידה שבה המשפטים הבאים מתארים את יחסך במשפחה.
 =5 מאוד מסכים, =4 די מסכים, =3 לא בטוח, =2 לא מסכים, =1 מאוד לא מסכים.

נסה לקרוא ולחשוב כיצד כל היגד מתאר את היחסים עם הורייך בזמן התבגרותך בבית וסמן את התשובה המתאימה לגבי כל אחד מהם בנפרד.

אין תשובות נכונות יותר או פחות ועל כן אין צורך לחשוב יותר מדי על כל היגד.
 אנו מחפשים את הרושם הכללי שיש לך בנוגע לכל הצהרה. אנא ענה על כל ההיגדים.
 השאלות כתובות בלשון זכר אך מתייחסות לשני המינים במידה שווה.

אמא					אבא					
מאוד לא מסכים	לא מסכים	לא בטוח	די מסכים	מאוד מסכים	מאוד לא מסכים	לא מסכים	לא בטוח	די מסכים	מאוד מסכים	
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1 במהלך התבגרותי, ההורה חש כי בבית משפחה המנוהל כהלכה, מהלך העניינים צריך להיקבע על ידי הילדים באותה התדירות שהוא נקבע על ידי ההורים.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	2 גם אם הילדים לא הסכימו עימו, ההורה חש כי זה יהיה לטובתנו אם נחויב לפעול על פי דעתו
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	3 במהלך התבגרותי כאשר ההורה רצה שאעשה משהו, הוא ציפה שאעשה זאת במיידית ומבלי לשאול שאלות.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	4 במהלך התבגרותי ברגע שמדיניות משפחתית התבססה, ההורה שוחח עימנו על הסיבות מאחורי מדיניות זו.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	5 ההורה תמיד עודד משא ומתן מילולי בכל פעם שחשתי שחוקי הבית נוקשים ואינם הגיוניים.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6 ההורה תמיד חש שעל הילדים להיות חופשיים להחליט בעצמם ולעשות כרצונם, אפילו אם אין זה מה שההורים רוצים וחושבים שנוון עבורם.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	7 בהתבגרותי ההורה אף פעם לא הרשה לי לערער על החלטה שקיבל.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	8 בהתבגרותי ההורה הכוין את ההתנהגויות וההחלטות של הילדים במשפחה תוך שימוש בהגיון ומשמעת.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	9 ההורה תמיד חש שעל הורים להשתמש ביותר כפייה בכדי שילדיהם יתנהגו בדרך בה הם אמורים.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	10 בהתבגרותי ההורה חש שאינני צריך לציית לחוקים ותקנות של התנהגות, רק מכיוון שדמות סמכותית הגדירה אותם.
אמא					אבא					
מאוד לא מסכים	לא מסכים	לא בטוח	די מסכים	מאוד מסכים	מאוד לא מסכים	לא מסכים	לא בטוח	די מסכים	מאוד מסכים	

1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	11	בזמן התבגרותי ידעתי מהן ציפיותיו של ההורה ממני בהקשר המשפחתי, עם זאת חשתי חופשי לשוחח עימו על ציפיות אלו כאשר הרגשתי שהן אינן הגיוניות.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	12	ההורה שלי חש שהורה חכם הוא זה המלמד את ילדיו בגיל צעיר מיהו הבוס במשפחה.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	13	במהלך התבגרותי, לעיתים רחוקות, נתן לי ההורה קווים מנחים וציפיות להתנהגותי.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	14	במהלך דיונים משפחתיים בזמן התבגרותי, ההורה עשה לרוב את מה שילדי המשפחה רצו.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15	במהלך התבגרותנו ההורה נתן לנו, באופן עקבי, הכוונה והנחיה בצורה הגיונית ואובייקטיבית.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	16	בהתבגרותי ההורה היה נהיה מתוסכל מאוד כאשר ניסיתי שלא להסכים עימו.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	17	ההורה שלי חש שרוב בעיות החברה היו נפתרות אם הורים לא היו מגבילים את הפעילויות, ההחלטות והמאווים של ילדיהם בזמן התבגרותם.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	18	בזמן התבגרותי ההורה יידע אותי מהי ההתנהגות המצופה ממני וכאשר לא עמדתי בציפיות אלו, הוא העניש אותי.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	19	בהתבגרותי ההורה הרשה לי לרוב לקבל החלטות בעבור עצמי מבלי להכווין אותי יותר מדי.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	20	בהתבגרותי ההורה התחשב בדעותיהם של הילדים בזמן קבלת החלטות משפחתיות, אך לא היה מחליט על משהו רק בגלל שזהו רצונם של הילדים.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	21	בהתבגרותי ההורה לא ראה את עצמו כאחראי על הכוונה והנחיה של התנהגותי.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	22	בהתבגרותי ההורה החזיק בסטנדרטים ברורים של התנהגות לגבי ילדי הבית, אך היה מוכן להגמיש סטנדרטים אלו בהתאם לצרכיו של כל ילד בנפרד.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	23	ההורה נתן לי הנחיות ברורות להתנהגותי ולפעילויותיי וציפה ממני לפעול על פיהן, אך עם זאת תמיד היה קשוב לדאגותיי והייה מוכן לדון עימי בהנחיות אלו.

אמא					אבא						
מאוד לא מסכים	לא מסכים	לא בטוח	די מסכים	מאוד מסכים	מאוד לא מסכים	לא מסכים	לא בטוח	די מסכים	מאוד מסכים		
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	24	בהתבגרותי ההורה אפשר לי לגבש דעה אישית על עניינים משפחתיים ובכלליות אפשר לי להחליט בעבור עצמי מה ברצוני לעשות.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	25	ההורה תמיד חש שרוב בעיות החברה יפתרו אם יהיה אפשר לגרום להורים להתמודד עם ילדיהם בנוקשות ובכפייה כאשר הם אינם פועלים כפי שהם אמורים במהלך התבגרותם.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	26	בזמן התבגרותי ההורה אמר לי, לעיתים קרובות, כיצד בדיוק הוא רוצה שאתנהג ואיך היא מצפה שאעשה זאת.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	27	בזמן התבגרותי ההורה נתן לי הנחיות ברורות להתנהגותי ופעולותיי אך גילה הבנה כאשר לא הסכמתי עימו.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	28	בזמן התבגרותי ההורה לא הכוין את ההתנהגויות, הפעילויות והמאווים של הילדים במשפחה.
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	29	בזמן התבגרותי ידעתי מה ההורה מצפה ממני בהקשר המשפחתי, והתעקש שאקבל עליו ציפיות אלו מתוך כבוד לסמכותו
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	30	בזמן התבגרותי כאשר ההורה קיבל החלטה משפחתית שפגעה בי, הוא היה מוכן לדון עימי בהחלטה זו ולהסכים להודות בכך אם טעה.

סמן בבקשה בעיגול את המידה שבה המשפטים הבאים מתארים את עמדותיך לגבי הורות.

5 = מאוד מסכים, 4 = די מסכים, 3 = לא בטוח, 2 = לא מסכים, 1 = מאוד לא מסכים.

נסה לקרוא ולחשוב כיצד כל היגד מתאר את היחסים על ילדך.

אין תשובות נכונות יותר או פחות ועל כן אין צורך לחשוב יותר מדיי על כל היגד.

אנו מחפשים את הרושם הכללי שיש לך בנוגע לכל הצהרה. אנא ענה על כל ההיגדים.

מאוד לא מסכים	לא מסכים	לא בטוח	די מסכים	מאוד מסכים		
1	2	3	4	5	1	אני מאמין שבבית המנוהל כהלכה, יש למלא את רצונם של הילדים באותה מידה שיש למלא את רצון ההורים
1	2	3	4	5	2	גם אם ילדי לא מסכים איתי, אני מאמין שלהכריח אותו לנהוג בדרכי זה לטובתו
1	2	3	4	5	3	בכל פעם שאני אומר לילדי לעשות משהו, אני מצפה שיעשה זאת מיד ומבלי לשאול שאלות
1	2	3	4	5	4	כאשר נקבעים כללי התנהגות כלשהם במשפחה, אני דן בהגיון שמאחורי כללים אלה עם ילדי
1	2	3	4	5	5	אני מעודד תמיד דיונים, כשילדי מרגיש כי חוקי המשפחה וההגבלות שהיא מציבה אינם סבירים
1	2	3	4	5	6	אני תמיד מאמין שילדי צריך להיות חופשי לקבל החלטה בעצמו ולעשות מה שהוא רוצה לעשות, אפילו אם זה לא תואם את מה שאני, ההורה, רוצה
1	2	3	4	5	7	אני לא מרשה לילדי להטיל ספק באף החלטה שאני עושה
1	2	3	4	5	8	אני מכוון ומדריך את הפעילויות וההחלטות של ילדי על ידי הסבר הגיוני ומשמעת
1	2	3	4	5	9	אני תמיד מאמין שעל הורים להשתמש ביותר כוח, כדי לגרום לילדיהם להתנהג בדרך שבה הם אמורים להתנהג.
1	2	3	4	5	10	אני לא חושב שילדי צריך לציית לחוקים ולכללי התנהגות, רק משום שמישהו בעל סמכות קבע אותם
1	2	3	4	5	11	ילדי יודע מה אני מצפה ממנו במשפחה, אבל הוא גם מרגיש חופשי לדון איתי בציפיות האלו, כשהוא חושב שהן לא סבירות
1	2	3	4	5	12	אני מאמין שהורים חכמים צריכים ללמד את ילדיהם מי הבוט במשפחה כבר בגיל מוקדם
1	2	3	4	5	13	לעיתים רחוקות אני מנחה את התנהגות ילדי או מביע את ציפיותיי ממנו
1	2	3	4	5	14	רוב הזמן אני עושה את מה שילדי רוצה כאשר מקבלים החלטות משפחתיות
1	2	3	4	5	15	אני נוהג לכוון ולהדריך את ילדי באופן עקבי בצורה אובייקטיבית ורציונאלית.
1	2	3	4	5	16	אני מתעצבן מאוד אם ילדי מנסה לא להסכים עימי
1	2	3	4	5	17	אני מאמין שרוב הבעיות החברתיות היו נפתרות, אם הורים לא היו מגבילים את פעילויות ילדיהם, החלטותיהם ורצונותיהם
1	2	3	4	5	18	אני נותן לילדי להבין לאיזו התנהגות אני מצפה ממנו ואם הוא לא עומד בציפיות הללו אני מעניש אותו
1	2	3	4	5	19	אני מרשה לילדי להחליט על מרבית הדברים בעצמו, בלי הרבה הכוונה ממני
1	2	3	4	5	20	אני מתחשב בדעות של ילדי כאשר המשפחה מקבלת החלטות, אך אינני מחליט על משהוא רק מפני שהוא רצה בכך
1	2	3	4	5	21	אני לא רואה עצמי כאחראי להכוונה ולהדרכה של התנהגות ילדי

מסכים מאוד לא	מסכים לא	לא בטוח	די מסכים	מאוד מסכים		
1	2	3	4	5	יש לי סטנדרטים ברורים להתנהגות של ילדי, אבל אני מוכן להתאים אותם לצרכיו של כל ילד וילד במשפחה	22
1	2	3	4	5	אני מכוון את התנהגות ילדי ואת פעילויותיו ומצפה ממנו לנהוג בהתאם, אבל אני תמיד מוכן להקשיב לדברים שמעסיקים אותו ולדון בהכוונה הזו איתו	23
1	2	3	4	5	אני מאפשר לילדי לגבש את דעתו על ענייני המשפחה, ואני בדרך כלל מאפשר לו להחליט בעצמו מה יעשה	24
1	2	3	4	5	אני תמיד מאמין שרוב הבעיות בחברה היו נפתרות אם הורים היו נוהגים עם ילדיהם בכח ובקפדנות, כשהם לא עושים מה שהם אמורים לעשות	25
1	2	3	4	5	אני אומר לילדי לעיתים קרובות בדיוק מה אני רוצה שיעשה וכיצד אני מצפה ממנו לעשות זאת	26
1	2	3	4	5	אני נותן לילדי הכוונה ברורה בנוגע להתנהגותו ולפעילויותיו, אבל אני גם מבין כאשר הוא לא מסכים עימי	27
1	2	3	4	5	אני לא מכוון את ההתנהגויות, הפעילויות והרצונות של ילדי	28
1	2	3	4	5	ילדי יודע למה אני מצפה ממנו בתוך המשפחה ואני מתעקש על כך שיעמוד בכל הציפיות הללו, פשוט מתוך כבוד לסמכות שלי	29
1	2	3	4	5	אם קיבלתי החלטה משפחתית שפגעה בילדי, אני מוכן לדון עמו בהחלטה הזו ולהודות בכך אם עשיתי טעות	30

נספח 3 : שאלוני דפוסי הורות- קרבה ואוטונומיה

סמן בבקשה בעיגול את המידה שבה המשפטים הבאים מתארים את יחסך עם הורריך. ענה לגבי כל הורה ענה בנפרד.
 5= מאוד מסכים, 4= זי מסכים, 3= לא בטוח, 2= לא מסכים, 1= מאוד לא מסכים.
 השאלות כתובות בלשון זכר אך מתייחסות לשני המינים במידה שווה.

אמא					אבא					
מאוד לא מסכים	לא מסכים	לא בטוח	די מסכים	מאוד מסכים	מאוד לא מסכים	לא מסכים	לא בטוח	די מסכים	מאוד מסכים	
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1 עווד אותי להגיע להחלטות בעצמי
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	2 עזר לי ללמוד להיות עצמאי
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	3 הרגיש שהוא צריך ללחום את מלחמותיי כאשר היה לי עימות עם מורה או חבר
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	4 הגן עליי יותר מדי
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	5 עווד אותי לעשות דברים למען עצמי
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6 עווד אותי לעשות דברים בדרך שלי
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	7 לא אפשר לי לעשות דברים שילדים אחרים בני גילי הורשו לעשות
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	8 לעיתים לא קיבל את הדברים שעשיתי, אך אף פעם לא נתן לי את הרושם שלא אוהב אותי כאדם
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	9 נהנה להיות עימי
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	10 היה קשה להשביע את רצונו של אבי/אמי
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	11 בדרך כלל תמך בי כאשר רציתי לעשות דברים חדשים ומרגשים
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	12 דאג יותר מדי שאפגע בעצמי או שאהיה חולה
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	13 לעיתים קרובות היה גס כלפיי
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	14 לעיתים רחוקות עשה איתי דברים
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	15 לא אהב שאני בבית
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	16 לעיתים קרובות עשה עבורי דברים שיכולתי לעשותם בעצמי
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	17 אפשר לי אחריות על הכסף שלי
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	18 יכולתי לסמוך עליו כאשר נזקקתי באמת לעזרתו לאמונו
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	19 לא רצה שאגדל
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	20 ניסה לעווד אותי כאשר הייתי עצוב
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	21 עווד אותי לבטא את דעתי שלי
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	22 נתן לי להרגיש שאני מוכיח עליו
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	23 נתן לי הרגשה שהוא אוהב אותי כפי שאני; לא הרגיש שעליו להפוך אותי למישהו אחר

סמן בבקשה בעיגול את המידה שבה המשפטים הבאים מתארים את יחסך עם ילדך.
 במידה וגיל ילדך צעיר מדיי, אנא ענה על שאלות אלו מתוך ראייה לעתיד.
 =5 מאוד מסכים, =4 די מסכים, =3 לא בטוח, =2 לא מסכים, =1 מאוד לא מסכים.

אני.

מאוד לא מסכים	לא מסכים	לא בטוח	די מסכים	מאוד מסכים		
1	2	3	4	5	אני מעודד את ילדי להגיע להחלטות בעצמו	1
1	2	3	4	5	אני עוזר לילדי ללמוד להיות עצמאי	2
1	2	3	4	5	אני מרגיש שעליי לחחום את מלחמותיו כאשר יש לו עימות עם מורה או חבר	3
1	2	3	4	5	אני מגן על ילדי יותר מדיי	4
1	2	3	4	5	אני מעודד את ילדי לעשות דברים למען עצמו	5
1	2	3	4	5	אני מעודד את ילדי לעשות דברים בדרך שלו	6
1	2	3	4	5	אני לא מאפשר לילדי לעשות דברים שילדים אחרים בני גילו מורשים לעשות	7
1	2	3	4	5	אני לעיתים לא מקבל את הדברים שילדי עושה, אך אף פעם לא נותן לו את הרושם שאינו אוהב אותו כאדם	8
1	2	3	4	5	אני נהנה להיות עם ילדי	9
1	2	3	4	5	לילדי קשה להשביע את רצוני	10
1	2	3	4	5	אני בדרך כלל תומך בילדי כאשר הוא רוצה לעשות דברים חדשים ומרגשים	11
1	2	3	4	5	אני דואג יותר מדיי שילדי יפגע בעצמו או שיהיה חולה	12
1	2	3	4	5	אני לעיתים קרובות גס כלפיי ילדי	13
1	2	3	4	5	אני לעיתים רחוקות עושה עם ילדי דברים	14
1	2	3	4	5	אני לא אוהב שילדי בבית	15
1	2	3	4	5	אני לעיתים קרובות עשה עבור ילדי דברים שהוא יכול לעשות בעצמו	16
1	2	3	4	5	אני מאפשר לילדי אחריות על כספו	17
1	2	3	4	5	ילדי יכול לסמוך עלי כאשר הוא נזקק באמת לעזרתי לאמוני	18
1	2	3	4	5	אני לא רוצה שילדי יגדל	19
1	2	3	4	5	אני מנסה לעודד את ילדי כאשר הוא עצוב	20
1	2	3	4	5	אני מעודד אותו לבטא את דעותיו	21
1	2	3	4	5	אני נתן לילדי להרגיש שהוא מכביד עליי	22
1	2	3	4	5	אני נותן לילדי הרגשה שאני אוהב אותו כפי שהוא; ואיני מרגיש שעליי להפוך אותו למישהו אחר	23

נספח 4: קשרי פירסון בין משתנים באוכלוסייה הומוסקסואלית

15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	
															1. אב מתירני
														-0.471**	2. אב סמכותני
													-0.489**	0.329*	3. אב סמכותי
												0.127	-0.117	0.734***	4. אם מתירנית
												-0.256	0.737***	-0.332*	5. אם סמכותנית
												0.672***	-0.268	0.057	6. אם סמכותית
												0.031	-0.033	0.293	7. אני מתירני
												-0.071	0.532***	-0.220	8. אני סמכותני
												0.340*	-0.183	-0.203	9. אני סמכותי
												0.719***	-0.565***	0.262	10. אב קרבה
												0.417**	-0.364*	0.371*	11. אב אוטונומיה
												0.248	-0.193	-0.006	12. אם קרבה
												0.276	-0.196	0.503***	13. אם אוטונומיה
												0.380*	-0.333*	0.131	14. אני קרבה
												0.169	-0.208	-0.008	15. אני אוטונומיה

*p< 0.05 **p< 0.01 ***p< 0.01

נספח 5: קשרי פירסון בין משתנים באוכלוסייה הטרוסקסואלית

15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	
															1. אב מתירני
														-0.324 [*]	2. אב סמכותני
													-0.378 [*]	0.099	3. אב סמכותי
												-0.354 [*]	0.158	0.497 ^{**}	4. אם מתירנית
												0.091	0.504 ^{***}	0.047	5. אם סמכותנית
												0.623 ^{***}	-0.022	-0.301	6. אם סמכותית
												-0.334 [*]	0.262	-0.001	7. אני מתירני
												0.146	0.406 [*]	0.280	8. אני סמכותני
												0.497 ^{***}	-0.274	0.100	9. אני סמכותי
												0.698 ^{***}	-0.563 ^{***}	-0.020	10. אב קרבה
												0.511 ^{***}	-0.458 ^{**}	0.235	11. אב אוטונומיה
												0.255	-0.110	-0.267	12. אם קרבה
												0.374 [*]	-0.345 [*]	-0.040	13. אם אוטונומיה
												0.110	-0.024	-0.495 ^{**}	14. אני קרבה
												0.119	-0.511 ^{***}	0.149	15. אני אוטונומיה

*p< 0.05 **p< 0.01 ***p< 0.01

נספח 6: ממוצעים וסטיות תקן של מדדי סגנון הורות ודפוסי הורות לפי אוריינטציה מינית

p	t	הטרסקסואל (n=38)		חד מיני (n=38)		
		SD	M	SD	M	
0.097	-1.681	0.51	2.058	0.65	2.36	אב מתירני
0.673	0.424	0.70	2.71	0.95	2.80	אב סמכותני
0.366	-0.909	0.71	3.32	0.84	3.16	אב סמכותי
0.029*	-2.222	0.48	2.68	0.58	2.40	אם מתירנית
0.387	0.870	0.65	2.52	0.76	2.66	אם סמכותנית
0.900	-0.126	0.74	3.38	0.70	3.36	אם סמכותית
0.533	-0.627	0.39	2.57	0.54	2.51	אני מתירני
0.214	-1.253	0.61	2.27	0.51	2.10	אני סמכותני
0.574	-0.564	0.44	4.17	0.36	4.12	אני סמכותי
0.437	-0.782	0.74	3.94	0.81	3.80	אב קרבה
0.942	-0.073	0.58	3.76	0.56	3.75	אב אוטונומיה
0.647	0.460	0.70	4.06	0.70	4.13	אם קרבה
0.829	-0.217	0.66	3.66	0.57	3.63	אם אוטונומיה
0.854	0.185	0.38	4.59	0.33	4.61	אני קרבה
0.151	-1.452	0.37	3.83	0.43	3.69	אני אוטונומיה

*p < 0.05